

ISSN 2353-9569

Edu-wsparcie

czasopismo elektroniczne

Biblioteki Pedagogicznej w Ciechanowie

**Biblioteka Pedagogiczna
w Ciechanowie**

Nr 16

Ciechanów 2021

Redakcja:

Grażyna Brzezińska
Bożena Lewandowska
Monika Biedrzycka-Gładka

e-mail: biuletyn.bpciechanow@gmail.com

tel. 23 672 33 77 w. 25

BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA W CIECHANOWIE

ul. 17 Stycznia 49

06-400 Ciechanów

tel. 23 672 33 77

<http://www.bpciechanow.edu.pl/>

bpciechanow@gmail.com

SPIS TREŚCI

ZASADY PUBLIKACJI	1
--------------------------------	---

OD REDAKCJI	2
--------------------------	---

FELIETONY

Grażyna Brzezińska <i>Rozmowy o czytaniu (16). O głośnym czytaniu. Trochę historii i nauki</i>	3
---	---

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Bożena Lewandowska <i>Earth Speakr w obronie planety</i>	5
---	---

Izabela Stefańska <i>Biblioteka w czasie pandemii</i>	8
--	---

Kinga Szczęśliwa <i>Emaze - twórz prezentacje multimedialne i edytuj prezentacje Power Point</i>	10
---	----

Sylwia Pyrtek <i>Scenariusz zajęć czytelniczych z elementami muzykoterapii. Temat : Każdy jest wyjątkowy ! (na podstawie baśni Hansa Christiana Andersena Brzydkie kaczątko)</i>	12
---	----

Ewa Katzler, Edyta Stępień <i>Innowacja pedagogiczna "Mach mit and have fun"</i>	16
---	----

WARTO WIEDZIEĆ

Bożena Lewandowska <i>Zielone biblioteki</i>	21
---	----

Anna Grudziecka <i>Świadome rodzicielstwo</i>	33
--	----

Elwira Stolpa <i>Słowniczek nowoczesnego bibliotekarza</i>	38
---	----

Elwira Stolpa <i>Przedszkolak na tropie ekologii</i>	41
---	----

Mirosława Ostrowska <i>Znaczenie rodziny w wychowaniu dziecka</i>	46
--	----

Zofia Wolska-Olewnik <i>Rola bajki w rozwoju i terapii mowy</i>	50
--	----

Bogumiła Pawłowska <i>Jak poradzić sobie z depresją, stresem i lękiem będąc nastolatkiem</i>	54
---	----

Renata Grabowska <i>Trudne tematy w literaturze dla dzieci - adopcja i rodzicielstwo zastępcze</i>	58
---	----

Anna Wesolowska <i>Tolerancja – słowo klucz</i>	61
--	----

RELACJE

Ewa Bochynek <i>Narodowe Czytanie 2021 w walbrzyskiej filii Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej we Wrocławiu</i>	69
--	----

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Monika Biedrzycka-Gładka <i>Rola szkoły w wychowaniu i profilaktyce dzieci i młodzieży - zestawienie bibliograficzne w wyborze za lata 2010-2021</i>	74
---	----

Agnieszka Kołodziejska <i>Edukacja patriotyczna</i>	83
--	----

WARTO PRZECZYTAĆ	86
-------------------------------	----

WSPIERAJ SWOJĄ BIBLIOTEKĘ	89
--	----

NOTY O AUTORACH	90
------------------------------	----

ZASADY PUBLIKACJI

- Czasopismo elektroniczne BP w Ciechanowie jest półrocznikiem, który ukazuje się w czerwcu oraz grudniu.
- Materiały do kolejnych numerów należy przysyłać do końca maja oraz listopada na adres e-mail: biuletyn.bpciechanow@gmail.com
- Wymagany format dokumentu:
czcionka: Times New Roman, 12 pkt,
odstęp między wierszami: 1,5 pkt,
marginesy normalne: 2,5 cm,
objętość: do 10 stron formatu A- 4.
- Zamieszczanie publikacji wiąże się z **nieodpłatnym** udostępnieniem tekstów w Internecie.
- Za treść publikacji, dołączane do artykułów zdjęcia (posiadanie zgody na upublicznianie wizerunku), naruszanie praw autorskich odpowiedzialność ponoszą autorzy prac.
- Redakcja zastrzega sobie prawo do dokonywania korekty w przysłanych tekstach, jednak bez naruszania treści publikacji.
- Do publikacji należy dołączyć informacje o autorze (imię, nazwisko, miejsce pracy, ewentualnie krótka notka biograficzna), adres e-mail.
- Osoby zainteresowane mogą otrzymać zaświadczenie o współpracy z biblioteką w zakresie publikacji w czasopiśmie elektronicznym.
- Przysłanie pracy ze swoimi danymi uznaje się za jednoznaczne z podpisaniem zgody na przetwarzanie danych osobowych zgodnie z Ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. nr 133 poz. 883 z późn. zm. oraz z 2000 r. Nr 12, poz. 136 i Nr 50 poz. 580).

OD REDAKCJI

W bieżącym numerze znajdą Państwo kolejny felieton z cyklu „Rozmowy o czytaniu”, tym razem o zaletach głośnego czytania, popartych ciekawymi przykładami z życia znanych osób.

W rubryce „Z warsztatu nauczyciela” przybliżamy kolejne tematy związane z technologią informacyjno-komunikacyjną : aplikację Earth Speakr, umożliwiającą prezentację poglądów dzieci na przyszłość naszej planety oraz Emaze - narzędzie online do tworzenia dynamicznych prezentacji multimedialnych.

Zachęcamy do zapoznania się z przebiegiem wielu interesujących, wirtualnych zajęć Biblioteki Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Sosnowcu. Kolejny ciekawy scenariusz zajęć przedstawia Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach, Filia w Mysłowicach, tym razem opracowany na podstawie baśni Hansa Christiana Andersena „Brzydkie kaczątko”. Doświadczenia z przebiegu innowacji pedagogicznej „*Mach mit and have fun*” prezentuje Szkoła Podstawowa im. gen. J. Ziętka w Wieszowie. Relację z tegorocznego Narodowego Czytania przedstawia wałbrzyska filia Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej we Wrocławiu.

Tradycyjnie, nawiązujemy do podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2021/2022. Polecamy artykuł o „zielonych bibliotekach” z wieloma ciekawymi przykładami działań ekologicznych bibliotek oraz materiały dla nauczycieli przedszkoli „Przedszkolak na tropie ekologii”. Przybliżamy Słowniczek nowoczesnego bibliotekarza, z wieloma nowymi terminami. Polecamy również artykuły o świadomym rodzicielstwie oraz o znaczeniu rodziny w wychowaniu dziecka.

Zachęcamy do zapoznania się z artykułem o tolerancji, depresji i lękach wśród nastolatków, roli bajki w rozwoju terapii i mowy oraz z zestawieniami bibliograficznymi „Rola szkoły w wychowaniu i profilaktyce dzieci i młodzieży”, „Edukacja patriotyczna” i wybranymi nowościami z oferty Biblioteki Pedagogicznej w Ciechanowie. Inicjujemy również cykl „Trudne tematy w literaturze dla dzieci” – w tym numerze będzie to adopcja i rodzicielstwo zastępcze” w opracowaniu Biblioteki Pedagogicznej w Płońsku.

Zapraszamy do lektury bieżącego numeru a wszystkie szkoły i biblioteki zachęcamy do promocji własnej oferty i dzielenia się własnym doświadczeniem na łamach naszego pisma.

Redakcja

Rozmowy o czytaniu (16) O głośnym czytaniu – trochę historii i nauki

Słowo czytelnik (*akroates*) w starożytnej grece oznaczało słuchacza. Pisarski debiut to właściwie pierwsze publiczne wykonanie książki na głos w gronie przyjaciół. Efekty tych występów były rozmaite.

Pliniusz Młodszy, jak wspomina w swoich listach, spożywając obiad w towarzystwie żony lub przyjaciół lubił słuchać czytanej na głos zabawnej lektury. Czytanie podczas posiłku miało potęgować przyjemności podniebienia.

Czytanie mogło być nie tylko przyjemnością, ale i kuracją. Benedyktyni i cystersi czytali na głos aby odwracać uwagę mnichów od zmysłowych przyjemności i umacniać ich duchowo. Inną kurację zastosował swojej żonie bigotce Diderot. Był zły, że czyta tylko wzniosłe treści duchowe, więc przez kilka tygodni czytał jej na głos frywolne książki np. : „Don Kichota”, „Kubusia Fatalistę”. Z radością zauważył, że żona chętnie potem opowiada gościom o tych lekturach.

Głośne czytanie bywa motywem do rodzinnych dyskusji. Wspomina o tym Jane Austen, bo takie praktyki były udziałem jej rodziny na plebanii w Hampshire.

Zupełnie inne doświadczenia miał Henry Miller. Jego publiczność nieuchronnie usypiała. Jak sam opisuje w „Książkach mojego życia” : *albo mój głos był monotony, albo słabo czytałem, albo książki, które czytałem, były niewłaściwe*. Za każdym razem czuł się upokorzony.

Nie mogła usnąć publiczność Dickensa, kiedy publicznie czytał „Olivera Twista”. Przyjaciół pisarza zanotował, jak Dickens wcielał się w poszczególne postaci. Wzbudzał wściekłość, śmiech i strach, a na końcu padł na kanapę skrajnie wyczerpany przedstawieniem, które odegrał.

FELIETONY

Ciekawym przeżyciem było dla lektora czytanie dla niewidomego Borgesa. To słuchacz był panem tekstu. On wybierał książkę, wskazywał czas i miejsce lektury, kazał przerywać i kontynuować czytanie, wtrącał komentarze.

Obecnie są badania dowodzące prozdrowotnych zalet głośnego czytania. Sprawia np. rozluźnienie mięśni i ścięgien przez co staje się masażem wewnętrznym naszego ciała. Pociąga za sobą dotlenienie i lepszą pracę serca i płuc. Pomaga zwalczać ból. Rozluźnienie mięśni prowadzi do złagodzenia napięcia i bólu, odciąża też myśli od bólu. Czytanie na głos chroni nasz mózg. Uaktywnia trzy różne ośrodki w mózgu gdyż wymaga kombinacji kilku procesów: wyobrażenie sobie słów, zarejestrowanie ich brzmienia i tonacji, a także kontroli wymowy. Gdy tekst jest śmieszny pobudza nasz układ odpornościowy. Śmiejąc się mamy aktywne komórki układu odpornościowego zwane naturalnymi zabójcami chorób. Czytanie to też melodyka języka : rytm, tempo, harmonia. Czytając powoli, rytmicznie i spokojnie – uspokajamy oddech, wyciszamy tętno, redukujemy poziom stresu.

Książki rozwijają wyobraźnię i wspomagają koncentrację. Ćwiczą myślenie analityczne. Często nam się zdarza, że czytając coś zajmującego, zgadujemy zakończenie. To jest właśnie trening myślenia krytycznego i analitycznego, wyciągania wniosków z przeczytanych sugestii i przesłanek.

Z reguły czytamy po cichu, ale zdarza się, że to milczenie nad lekturą ktoś przerywa mówiąc : *Posłuchajcie tylko tego...* i zaczyna czytać na głos fragment szczególnie zabawny, trafny, mądry. Rzeczami pięknymi, przyjemnymi chcemy się dzielić. Czytajmy głośno najbliższym.

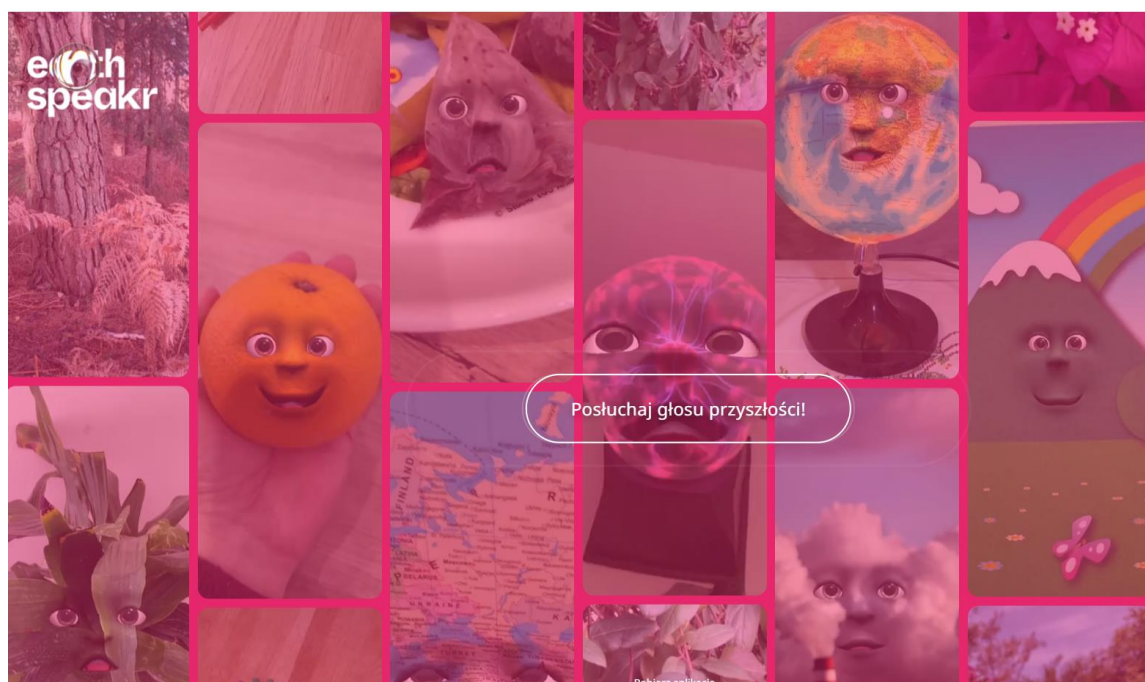
Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Bożena Lewandowska
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie

Earth Speakr w obronie planety

Platforma Earth Speakr (<https://earthspeakr.art/pl/>) to dzieło sztuki artysty Olafura Eliassona, umożliwiająca prezentację poglądów dzieci na przyszłość naszej planety. Zachęca młodych ludzi do wypowiedzenia się na temat klimatu oraz do przyłączenia się do kształtowania naszej planety teraz i w przyszłości.

Platforma wykorzystuje rzeczywistość rozszerzoną i obejmuje bezpłatną aplikację oraz interaktywną stronę internetową dostępną w 24 oficjalnych językach Unii Europejskiej. Daje dzieciom przestrzeń do tworzenia i udostępniania własnych treści i pomysłów. Umożliwia rozwijanie poglądów na temat klimatu, środowiska naturalnego, działań społecznych oraz celów zrównoważonego rozwoju ONZ.

Warto obejrzeć filmik promujący platformę i efekty prac dzieci na stronie:

<https://www.youtube.com/watch?v=oneExExNwZw>.

Więcej informacji o programie można znaleźć na stronie: <https://earthspeakr.art/pl/najczesciej-za-dawane-pytania>

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Dzieci proponują własne rozwiązania ekologiczne, tworzą własne dzieła mówiąc w imieniu przyszłości naszej planety. Mogą nagrać wiadomość w imieniu Ziemi, używając swój głos roślinom, zwierzętom, wodzie, który można usłyszeć na stronie internetowej projektu. "Mówiące buzie" możemy znaleźć np. koszu na śmieci, w krzakach, na liściach.

<https://earthspeakr.art/pl/message?id=rGiA5m8KexxLAYdWJA3l>

<https://earthspeakr.art/pl/message?id=YkC9YceosxVl9GuxxtpB>

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Klikając na wybrany region świata na mapie, ukazuje się animowana postać, mówiąca o ochronie środowiska, klimacie, zwierzętach, czy o odpadach i recyklingu w danym kraju.

Platforma może mieć zastosowanie podczas zajęć z różnych przedmiotów, kiedy uczniowie wypowiedzą się w imieniu przyszłości planety. Okazją do dzielenia się pomysłami mogą być również dni związane z ochroną środowiska, np.

- 23 stycznia - Dzień bez opakowań foliowych
- 17 marca - Światowy Dzień Morza
- 22 kwietnia - Dzień Ziemi
- 21 – 23 września - Sprzątanie Świata.

Aby dołączyć do tworzenia dzieła, należy pobrać aplikację Earth Speakr z Google Play lub App Store. Materiały dla szkół, bibliotek i muzeów można pobrać bezpłatnie ze strony internetowej projektu (zakładka Dołącz do nas <https://earthspeakr.art/pl/dolacz-do-nas/>).

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Izabela Stefańska

Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Sosnowcu

Biblioteka w czasie pandemii

Rok szkolny 2020/2021 był rokiem trudnym zarówno dla uczniów jak i dla nauczycieli.

Pierwszy raz w historii z nauczania stacjonarnego musieliśmy przejść w tryb wirtualny. Nowa rzeczywistość zaskoczyła wszystkich. Trudny orzech do zgryzienia mieli bibliotekarze. Jak w takich warunkach zachęcić młodzież do czytania? Biblioteka została zamknięta. Jednak wirtualny świat stał dla uczniów otworem. Biblioteka w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Sosnowcu, w Technikum nr 1 Ekonomicznego przeniosła się z czytelnicy i wypożyczalni na platformę Gsuit. W wirtualnych murach pracowało się pełną parą.

Udostępniałam lektury ze strony www.wolnelektury.pl, zapraszałam uczniów na wirtualne spacery po galeriach, muzeach – nie tylko polskich. W tzw. „strumieniu” bibliotecznym aktywizowałam uczniów, zadając im różne zagadki (np. związane z rocznicami) oraz umieszczałam quizy ze strony Quizizz.

Podczas Tygodnia Bibliotek nadarzyła się okazja, aby zaproponować uczniom zabawę, trwającą cały biblioteczny tydzień. Co dzień na platformie GSuit publikowałam różne challenge, na które uczniowie czekali z niecierpliwością.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Challenge #1 – polegał na odgadnięciu, po zamieszczonym fragmencie książki, autora i tytułu. Challenge #2 – uczniowie dostali zdjęcia książek i ich zdaniem było znowu – odgadnąć tytuł i autora. Challenge #3 to napisanie krótkiego limeryku, Challenge #4 to odgadnięcie tytułów książek zapisanych za pomocą emocji. Do challenge #5 potrzebne były kostki z gry „Story Cubes”. Zadaniem uczniów było znowu odgadnięcie tytułów książek – w końcu mamy Tydzień Bibliotek, w których królują książki. Ostatni challenge polegał na zrobieniu zdjęcia swojej ulubionej książki i napisaniu 2 zdań – czemu akurat ta pozycja.

Każde zadanie było punktowane, zazwyczaj po 5 pkt. za dobrą odpowiedź, plus punkty za szybkość. Każdy z uczniów miał czas na odpowiedź do północy.

Dodatkowo w bibliotece działało i działa nadal Kółko Teatralne. Z powodu pandemii nasze spotkania zostały przeniesione do wirtualnego Classroomu. Udało się spotykać z zaangażowaną młodzieżą raz w tygodniu a na koniec roku nagrać przedstawienia pt. "Bal" autorstwa Pani Elżbiety Pietrzykowskiej i umieścić je w Internecie: <https://bit.ly/3hQIyuD>

Myślę sobie, że dzięki takim wyzwaniom - młodzież czas wolny spędzała konstruktywnie i zdała sobie sprawę, że biblioteka to nie tylko „książki”, ale również działania on-line, wychodzące naprzeciw potrzebom uczniów XXI wieku.

Emaze - twórz prezentacje multimedialne i edytuj prezentacje Power Point

Co to jest za aplikacja?

Emaze to aplikacja, która jest oparta na chmurze, została stworzona do tworzenia i publikowania prezentacji online. Gotowe projekty są dostępne do przeglądania na wszystkich urządzeniach z dowolnym oprogramowaniem. Korzystając z Emaze, możesz zaprosić innych użytkowników do współpracy nad prezentacją. Prezentacje stworzone na bezpłatnych wersjach są dostępne do publicznego wyświetlenia.

Jakie ma funkcje?

Biblioteka zawiera ponad 30 kategorii szablonów tematycznych, w większości z efektami 3D. Portal umożliwia skorzystanie z dodawania sekcji efektów i ruchu dla załadowanych elementów. Funkcjonalność i zrozumiałość programu zapewniają wskazówki w postaci animowanych strzałek, które pokazują, gdzie znajduje się ta lub inna opcja i gdzie należy umieścić plik. Cechą edytora jest to, że każda kategoria szablonów ma własną czcionkę, której nie można zmienić. Możesz załadować już utworzony projekt PPTX z programu PowerPoint do Emaze. Dzięki ustawieniom dostępu możliwe jest zapisanie prezentacji do podglądu osobistego lub publicznego, umożliwienie użytkownikom jej przeglądania, drukowania, pobierania i kopiowania. Emaze umożliwia zamieszczanie materiałów na blogach lub innych zasobach internetowych oraz integrację z sieciami społecznościowymi - na Facebooku, Twitterze, Google+. Jednak w przypadku bezpłatnego konta nie można pobrać i zapisać projektu na komputerze.

Emaze w edukacji

Emaze to przydatne narzędzie, które można wykorzystać do ulepszenia treści, czy to z perspektywy nauczyciela, czy ucznia lub studenta. Ta aplikacja online umożliwia nauczycielom tworzenie dynamicznych prezentacji opartych na chmurze. Dostęp do prezentacji można

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

uzyskać na dowolnym urządzeniu cyfrowym z dostępem do Internetu. Jest to wygodne dla uczniów, którzy mogą korzystać z zasobów edukacyjnych bez konieczności pobierania slajdów z tradycyjnych prezentacji PowerPoint. Emaze to bardzo przydatna aplikacja do tworzenia projektów edukacyjnych. Uczniowie mogą wstawiać różne obiekty multimedialne do swoich projektów (obrazy, filmy), a nawet dodawać do swoich projektów inne prezentacje Emaze.

Plany cenowe

Emaze jest aplikacją bezpłatną, ale też posiada płatną wersję.

Wersja płatna Pro Plan zawiera w sobie takie funkcje jak: możliwość tworzenia i udostępniania do 50 projektów, importowanie plików PowerPoint i PDF - bez ograniczeń, dostęp do ekskluzywnych szablonów premium, możliwość kontrolowania ustawienia prywatności, możliwość pobierania projektów do formatu PDF, MP4, HTML i offline, dostęp do narzędzi do określania identyfikacji wizualnej. Koszt za wersję Pro Plan wynosi 13 dolarów miesięcznie.

Wersja płatna Executive Plan zawiera w sobie takie funkcje jak: możliwość tworzenia i udostępnienia treści bez ograniczeń, importowanie plików PowerPoint i PDF bez ograniczeń, dostęp do ekskluzywnych szablonów premium, możliwość kontrolowania ustawienia prywatności, możliwość pobierania projektów do formatu PDF, MP4, HTML i offline, dostęp do niestandardowych szablonów dla zespołu, dostęp do szkolenia i wsparcia premium, możliwość przesłania czcionki zespołu, ochrona dostępu do edycji. Koszt za wersję Executive Plan wynosi 40 dolarów miesięcznie.

Dlaczego warto korzystać z tej aplikacji?

Emaze pozwala na stworzenie dobrze zaprojektowanej prezentacji bez konieczności bycia projektantem. Aplikacja jest łatwa i prosta w korzystaniu. Ma wiele funkcji, przydatnych do stworzenia idealnej prezentacji. Dzięki tej aplikacji będziesz mógł szybko i w ciekawy sposób stworzyć swój własny projekt. Trzeba tylko spróbować!

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Sylwia Pyrtek

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach

Filia w Mysłowicach

Scenariusz zajęć czytelniczych z elementami muzykoterapii

Temat: Każdy jest wyjątkowy!

(na podstawie baśni Hansa Christiana Andersena *Brzydkie kaczątko*)

Liczba godzin: 45-60 min.

Klasa: uczniowie klas 1-3 szkoły podstawowej.

Pomoce dydaktyczne, środki techniczne: płyty CD z piosenkami dla dzieci (*Wszystkie dzieci nasze są* i *Marzenia się spełniają* Majki Jeżowskiej oraz *Moja fantazja* zespołu Fasołki), dowolna muzyka relaksacyjna – śpiew ptaków, audiobook z baśnią Hansa Christiana Andersena *Brzydkie kaczątko*, radiomagnetofon, „wirujące butelki”- instrumenty muzyczne wykonane przez dzieci na poprzednich zajęciach.

Diagnoza problemów i potrzeb:

- Niskie poczucie własnej wartości.
- Strach przed okazywaniem uczuć i emocji.

Cele terapeutyczne:

- Kształtowanie wiary we własne możliwości.
- Budowanie sprawności emocjonalnej.
- Pobudzanie wyobraźni twórczej (m.in. poprzez wizualizację).
- Uwrażliwienie na piękno przyrody.
- Rozwijanie poczucia rytmu i sprawności ruchowej.

Formy pracy: zbiorowa, indywidualna.

Metody nauczania: pogadanka, Mobilna Rekreacja Muzyczna.

Przebieg lekcji:

	Przebieg zajęć	Czas trwania	Metody	Pomoce dydaktyczne
--	----------------	--------------	--------	--------------------

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

<p>Część organizacyjna</p>	<p>1. Powitanie uczniów. 2. Ustalenie zasad obowiązujących na spotkaniu.</p>	<p>5 min.</p>	<p>Pogadanka</p>	<p>–</p>
<p>Część zasadnicza</p>	<p>ODREAGOWANIE 1. „Wyraź siebie...”. Dzieci swobodnie poruszają się w rytm piosenki Majki Jeżowskiej <i>Wszystkie dzieci nasze są</i>”.</p> <p>2. Seria „3 oddechów”: a) siad skrzyżny: wdech – oczy otwarte, wydech – oczy zamknięte; b) siad skrzyżny: wdech w pozycji wyprostowanej, wydech przy lekkim skłonie w przód; c) siad skrzyżny: wdech – skrzyżowanie rąk, wydech – położenie rąk na kolanach.</p> <p>3. Pytanie <i>Jak się czujesz?</i></p> <p>RYTMIZACJA 1. „Mam na imię...”. Uczniowie stają na obwodzie koła. Po kolei, każde dziecko sylabizuje swoje imię, klaszcząc lub tupiąc nogami.</p> <p>UWRAŻLIWIENIE 1. „Uwalnianie emocji...” Za pomocą instrumentów muzycznych, dzieci wyrażają emocje, towarzyszące słuchaniu baśni <i>Brzydkie kaczątko</i>.</p> <p>2. Oddechy „Jak ptak”: a) wdech – sylwetka wyprostowana, ramiona</p>	<p>5 min.</p> <p>2 min.</p> <p>3 min.</p> <p>5 min.</p> <p>20 min.</p> <p>2 min.</p>	<p>Zabawa muzyczno-ruchowa</p> <p>Ćwiczenie oddechowe</p> <p>Pogadanka</p> <p>Zabawa muzyczno-ruchowa</p> <p>Ekspresja muzyczna</p> <p>Ćwiczenie oddechowe</p>	<p>Płyta CD z muzyką, radiomagnetofon</p> <p>–</p> <p>–</p> <p>–</p> <p>„Wirujące butelki” (fot. załącznik 1), audiobook, radiomagnetofon</p> <p>–</p>

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

	<p>wyciągnięte jak najdalej do tyłu, głowa wysoko; b) wydech – plecy zaokrąglone, ręce wyciągnięte do przodu (stykają się dłońmi), głowa lekko pochylona.</p> <p>RELAKSACJA 1. „Jestem łabędziem...” Dzieci, wygodnie leżąc z zamkniętymi oczami, wizualizują widok łąki nad stawem. W tle rozbrzmiewają kojące dźwięki przyrody.</p> <p>AKTYWIZACJA 1. Faza łagodna. Uczniowie, powoli wracają do naturalnej aktywności życiowej przy dźwiękach piosenki Majki Jeżowskiej <i>Marzenia się spełniają</i>.</p> <p>2. Faza dynamiczna. Dzieci swobodnie poruszają się w rytm piosenki zespołu Faselki <i>Moja fantazja</i>. Nauczyciel prosi, aby każdy uczeń odzwierciedlił przy pomocy improwizacji tanecznej swojej największej zalety.</p>	5 min.	w 6 seriach Wizualizacja	<i>Łąka</i> . W: Wierszyki relaksacyjne dla dzieci. Gdańsk: 2020.
		2 min.	Zabawa muzyczno-ruchowa	Płyta CD z muzyką, radiomagnetofon
		5 min.	Zabawa muzyczno-ruchowa	Płyta CD z muzyką, radiomagnetofon
Podsumowanie	1. Pytanie <i>Jak się czujesz?</i> Mające na celu wskazanie uczestnikowi różnicy w sferze odczuć, porównując stan na początku i na końcu zajęć.	3 min.	Pogadanka	–

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Bibliografia

FASOLKI, *Moja fantazja* [dokument dźwiękowy]. W: Największe przeboje TVP ABC 2. MTJ Agencja Artystyczna, 2017. Płyta CD

JEŻOWSKA M., *Marzenia się spełniają* [dokument dźwiękowy]. W: Marzenia się spełniają. xDisc, 2003. Płyta CD

JEŻOWSKA M., *Wszystkie dzieci nasze są* [dokument dźwiękowy]. W: Marzenia się spełniają. xDisc, 2003. Płyta CD

KULIGOWSKA B. H., *Brzydkie kaczątko* [dokument dźwiękowy]. MAG MAGIC, [1990]. Kasetą magnetofonową

MAĆKOWIAK A., ŻEBROWSKA D., *Wierszyki relaksacyjne dla dzieci*, Gdańsk : Wydawnictwo Harmonia, 2020

Załącznik 1

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Ewa Katzler
Edyta Stępień
Szkoła Podstawowa im. gen. J. Ziętka w Wieszowie

Innowacja pedagogiczna „*Mach mit and have fun*”

Innowacja pedagogiczna była prowadzona w Szkole Podstawowej im. gen. J. Ziętka w Wieszowie i obejmowała przedmioty: język angielski, język niemiecki oraz język mniejszości narodowej – niemiecki.

Działania związane z innowacją prowadzone były od 12.09.2019 roku i ze względu na pandemię Covid19 oraz naukę zdalną zostały zakończone 08.10.2021 roku.

Innowacja „*Mach mit and have fun*” miała na celu pokazanie znaczenia znajomości języków obcych, zarówno w sferze recepcyjnej jak i produktywnej, a także wyjście naprzeciw wymogom edukacyjnym zawartym w aktualnej podstawie programowej dla I i II etapu edukacyjnego.

Poprzez prowadzenie innowacji starałyśmy się uświadomić uczniom, że oprócz języka angielskiego, mają również możliwość uczenia się języka niemieckiego, którego znajomość, ze względu na położenie geopolityczne naszego kraju i regionu, jest nie mniej ważna.

W związku z przynależnością języka angielskiego i niemieckiego do jednej rodziny językowej, starałyśmy się zwrócić uwagę uczniów na podobieństwa między tymi językami, szczególnie w sferze leksykalnej.

Przede wszystkim zależało nam na zmotywowaniu uczniów do nauki języków obcych, dlatego korzystałyśmy z nowoczesnych metod multimedialnych oraz zapewniałyśmy kontakt z autentycznym językiem, co angażowało uczniów w proces uczenia się.

Adresatami innowacji byli uczniowie klasy I – VIII i faktycznie po zakończeniu działań związanych z prowadzeniem innowacji można potwierdzić udział wszystkich uczniów w wybranych działaniach.

Zajęcia innowacyjne odbywały się w ramach np. zajęć obowiązkowych, jako element godziny lekcyjnej, podczas zajęć warsztatowych, konkursów, wyjazdów oraz innych akcji i wydarzeń organizowanych w szkole, które zostaną opisane w dalszej części.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Cele innowacji

Cele główne:

- Zwiększenie motywacji uczniów do nauki języka angielskiego i niemieckiego.
- Zwiększanie motywacji uczniów do nauki języków obcych poprzez m.in. ukazanie przydatności w codziennych sytuacjach.
- Rozbudzenie u uczniów zainteresowania tymi językami.
- Uatrakcyjnienie sposobu nauczania i uczenia się języków w szkole.
- Rozwijanie umiejętności językowych, ze szczególnym naciskiem na umiejętność rozumienia ze słuchu.
- Wdrażanie uczniów do samodzielności w procesie uczenia się języka obcego.
- Rozwijanie u uczniów poczucia własnej wartości oraz wiary we własne możliwości językowe.
- Poszerzanie słownictwa poprzez różne formy obcowania z językiem obcym.
- Pobudzanie wyobraźni i kreatywności dzieci.

Cele szczegółowe:

- Poszerzanie i utrwalanie czynnego i biernego zasobu słownictwa.
- Wzbogacanie leksyki, doskonalenie poprawnej wymowy, utrwalanie znajomości struktur gramatycznych.
- Rozwijanie umiejętności językowych.
- Zachęcanie do użycia poznanego materiału leksykalnego i gramatycznego w realnych sytuacjach.
- Kształtowanie umiejętności reagowania ustnego w prostych sytuacjach dnia codziennego.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

- Rozwijanie ciekawości i otwartości uczniów wobec kultury, tradycji i zwyczajów krajów anglo - i niemieckojęzycznych.

W trakcie innowacji uczniowie brali udział w następujących akcjach i działaniach:

- Zajęcia w formie warsztatowej z języka angielskiego – wyjazd na „*Euroweek*”.
- Zajęcia warsztatowe z języka niemieckiego w ramach projektu „*Bilingua – łatwiej z niemieckim*” w formie stacjonarnej oraz zdalnej.
- Szkolny Festiwal Kolęd i Piosenek Bożonarodzeniowych w języku angielskim i niemieckim.
- Zajęcia praktyczno – językowe (pieczenie pierniczków w grupach wg. przepisu w języku angielskim i niemieckim).
- Lekcje bilingualne.
- Praca na zajęciach z materiałami autentycznymi (filmy, audycje telewizyjne, materiały z biblioteczki językowej).
- Przeprowadzenie konkursu szkolnego ze znajomości słownictwa „*Wortschatzmeister/Wordmaster*”.
- Występy uczniów na szkolnym Dniu Talentów (karaoke w języku angielskim i niemieckim).
- Występy uczniów na koncercie Dzieci Dzieciom oraz obchodach 750-lecia Wieszowy (imprezy lokalne), uczniowie zaprezentowali utwory, kolędy w języku angielskim i niemieckim.
- Udział dzieci w Ogólnopolskim Konkursie J. Angielskiego „*Leon*”.
- Stworzenie plakatów dotyczących wybranej tematyki leksykalnej w języku angielskim i niemieckim.
- Zorganizowanie „*Dnia Języków Obcych*”.

Każda klasa wylosowała jedno państwo niemiecko - lub anglojęzyczne i miała za zadanie przygotować plakat z informacjami na jego temat. Z przygotowanych plakatów powstała galeria, którą uczniowie, kolejno klasami, zwiedzali. Niektóre klasy przygotowały również występy artystyczne oraz przysmaki z poszczególnych krajów.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Uczniowie bardzo chętnie brali udział we wszystkich wymienionych działaniach, jednak szczególnym zainteresowaniem cieszyły się zajęcia dwujęzyczne. Lekcje bilingualne były prowadzone w klasie 5. Odbyły się 4 lekcje, z tego 3 były przeprowadzone zdalnie podczas trwającej w roku szkolnym 2020/2021 nauki zdalnej za pośrednictwem platformy MS Teams. Tematyka zajęć to: *FOOD and DRINK – ESSEN und TRINKEN, Körperteile/Body parts, Krankheiten/Illnesses, Dialoge/dialogues: „Beim Arzt“/„At the doctor“*. Podczas zajęć wykorzystywałyśmy metody TIK, korzystając z aplikacji internetowych *Quizlet i Kahoot*. Na potrzeby konkretnej tematyki tworzyłyśmy samodzielnie zestawy słownictwa jak również zwrotów i wyrażen w języku angielskim i niemieckim. Na bazie zestawów powstawały quizy i uczniowie mogli doskonalić swoje umiejętności grając w *Quizlet live* czy *Kahoot*. Taka forma pracy znacznie przyczyniła się do aktywnego udziału uczniów w zajęciach.

Po zakończeniu zajęć przeprowadzono ankietę. Z ankiety wynika, że wszyscy uczniowie bardzo chętnie uczestniczyli w lekcjach dwujęzycznych. Najbardziej podobały im się quizy przeprowadzane online za pomocą aplikacji internetowych (*Kahoot, Quizlett*). Zdaniem większości uczniów lekcje bilingualne przyczyniły się do zwiększenia świadomości co do różnic i podobieństw pomiędzy językiem angielskim i niemieckim. Dzięki zastosowanym metodom pracy pomogły większości w zapamiętaniu i utrwaleniu słownictwa.

Na lekcjach języków obcych zauważono większą aktywność uczniów, szczególnie w chęci swobodnego wypowiedzania się i używania języka obcego, pomimo popełniania błędów. Dzieci stały się bardziej otwarte i chętnie zabierały głos podczas lekcji.

Zajęcia praktyczno – językowe (tworzenie plakatów lub udział w pieczeniu pierniczek) uwolniły kreatywność i wyobraźnię uczniów.

WARTO WIEDZIEĆ

Bożena Lewandowska
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie

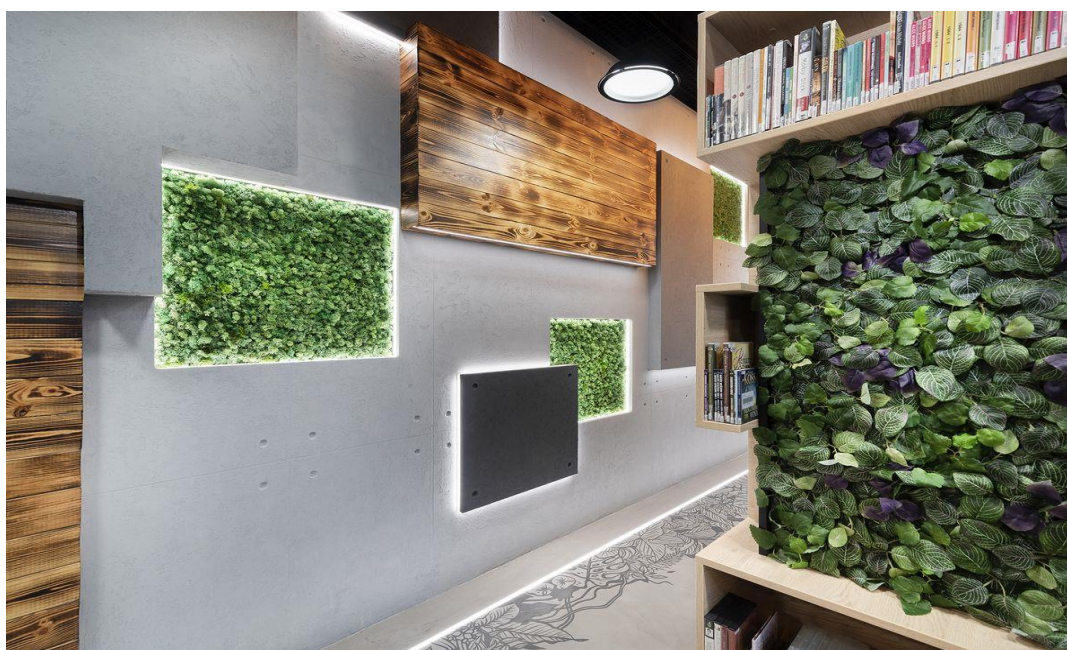

Zielone biblioteki

W ostatnich latach widoczny jest coraz bardziej popularny trend powstawania tzw. **zielonych bibliotek**, zaprojektowanych zgodnie z naturą, tak, aby minimalizowały negatywny wpływ na środowisko.

Zielona biblioteka nastawiona jest na rozwiązania proekologiczne i zieleń w swoim otoczeniu. Istotne jest jej usytuowanie – dobry dojazd. np. rowerem, proste dojście pieszo oraz wykorzystanie naturalnych materiałów budowlanych, mniejsze zużycie wody, energii, zastosowanie paneli fotowoltaicznych czy zbiorników retencyjnych na deszczówkę. Ekologiczne budynki bibliotek są w dużej mierze przeszklone, tak, by nie trzeba było ich stale doświetlać, wykonane z materiałów przyjaznych środowisku. Zielone ściany w bibliotekach tworzą często rośliny : chrobotek oraz mech leśny. Do wystroju wewnątrz wybiera się rośliny pochłaniające zanieczyszczenia.

Połączenie surowych materiałów : betonu i szkła z elementami drewnianymi oraz zielenią tworzy harmonijną całość w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Lublinie.

<https://lustrobiblioteki.pl/2021/01/bioteka-powstala-w-lublinie/>

WARTO WIEDZIEĆ

Zielona ściana w Bibliotece na Koszykowej w Warszawie służy nie tylko jako element dekoracyjny, ale również jako tło do organizacji wydarzeń.

https://architektura.muratorplus.pl/krytyka/biblioteka-na-koszykowej-w-warszawie_5038.html

Ogród na dachu Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego i okoliczny park tworzą kwitnące drzewa i krzewy. Jest również popularnym miejscem odpoczynku studentów oraz mieszkańców Warszawy.

<http://www.w-ogrodzie.com/ogrod-na-dachu/>

WARTO WIEDZIEĆ

Zielona Czytelnia Miejskiej Biblioteki Publicznej w Sanoku to przylegający do murów biblioteki zakątek zieleni w centrum miasta, w którym można poczytać, odbywają się wydarzenia kulturalne, spotkania dla dzieci i wakacyjne zajęcia.

<https://biblioteka.sanok.pl/zielona-czytelnia/>

WARTO WIEDZIEĆ

Ogród Koszalińskiej Biblioteki Publicznej to doskonałe miejsce do zajęć z książką i sportowych zabaw na świeżym powietrzu.

<https://www.biblioteka.koszalin.pl/filia9/ogrod-biblioteczny-2>

Taras "Pod Bookiem" to miejsce wykorzystywane na spotkania autorskie, koncerty organizowane przez Bibliotekę.

<https://koszalininfo.pl/koszalin-otwarcie-wyjatkowego-tarasu-pod-bookiem-foto-film/>

WARTO WIEDZIEĆ

Swój letni ogród poetów posiada Powiatowa Biblioteka Publiczna w Sieradzu.

<https://lustrbiblioteki.pl/2021/07/czlowiek-potrzebuje-do-zycia-ogrodow-i-bibliotek/>

W dziecięcej Zielonej bibliotece w Singapurze korona drzewa wykonana jest z plastikowych butelek, wykorzystanych w wymiarze artystycznym (*upcykling*).

<http://booklips.pl/galeria/najladniejsze-biblioteki-dzieciece-na-swiecie/>

WARTO WIEDZIEĆ

Atrakcją wnętrza „Zielonej” Czytelni w Warszawie przy ul. Berensona są pnie brzoź, ozdoby oraz meble pochodzące z recyklingu.

<http://www.sbp.pl/arttykul/?cid=5346>

W Bibliotece TUVIM w Łodzi znajdującej się w zrewitalizowanej kamienicy, uwagę przykuwa zielone patio.

<https://dzienniklodzki.pl/tutaj-bedac-mozna-wiedziec-wiecej-czyli-biblioteka-tuvim-w-lodzi/ga/c13-15062080/zd/44129218>

WARTO WIEDZIEĆ

Biblioteka posiada również *energorower*, pozwalający na produkcję energii elektrycznej za pomocą siły mięśni, dzięki któremu można naładować baterię np. w telefonie.

<https://lustrobiblioteki.pl/2020/07/tuvim-wielofunkcyjna-biblioteka-na-mapie-lodzi/>

Ciekawą eko praktyką bibliotek są pasieki.

Na dachu Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego powstały pasieki dzięki współpracy ze Stowarzyszeniem Pszczelarzy Ziemi Łódzkiej. Inicjatywa ta to również świetny sposób uświadamiania społeczeństwu znaczenia tych owadów dla człowieka i ekosystemu.

<https://www.facebook.com/hashtag/beeblibtekaunilodz>

Drugie życie metalowym elementom pochodzącym z bębnow pralek, dała Biblioteka Główna Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach, na dachu której powstała ta niezwykła pasieka z recyklingu dla pszczół.

WARTO WIEDZIEĆ

<https://zielona.interia.pl/aktualnosci/news-ule-z-bebnow-starych-pralek,nId,5244340>

Na uwagę zasługuje Biblioteka plenerowa w Ełku. EKO Chatki wymiany książek są miejscem, do którego można przynieść posiadane przez siebie książki oraz skorzystać z tych, które wcześniej już ktoś zostawił.

<https://www.dziendobryelk.pl/jedyn-takie-miejsce/item/1308-zielone-biblioteki>

WARTO WIEDZIEĆ

Biblioteki wspierają transport publiczny montując choćby stojaki na rowery w okolicy biblioteki, zachęcają czytelników do ekologicznego transportu. Przed swoimi siedzibami zakładają łąki kwietne (zamiast trawnika), zapraszając również społeczność lokalną do jej siania. Łąki kwietne zastępują częste koszenie traw, niekorzystne dla wód gruntowych, łagodzą skutki suszy, oczyszczają powietrze, zwiększają bioróżnorodność wyglądając przy tym pięknie.

Gminna Biblioteka Publiczna w Borowie stworzyła kolorową, miododajną łąką, na której umieszczono również poidełka dla owadów. Część nasion po przekwitnięciu roślin wysiała się samoistnie, część została zebrana, dzięki czemu będzie mogła znowu pięknie zakwitnąć.

<https://lustrobiblioteki.pl/2021/08/postaw-na-lake-kwietna-przy-bibliotece/>

Filia Zalesie Dolne Biblioteki Publicznej w Piasecznie organizuje wymianę roślin, szczepi nowe sadzonki i dzieli się nimi, hoduje w stanowiskach hydroponicznych miętę, tymianek. W ramach Festiwalu Otwarte Ogrody w Zalesiu Dolnym, przygotowała wystawę i działania zachęcające do wymiany roślin. Odwiedzający bibliotekę adoptowali roślinki ale też przynosili swoje rośliny, żeby podzielić się z innymi. Obecnie do *plantcrossingu*, czyli działań zachęcających do wymiany roślin doniczkowych, zachęca coraz więcej bibliotek w kraju.

WARTO WIEDZIEĆ

<https://lustrobiblioteki.pl/2020/09/proste-ekoinspiracje-do-realizacji-w-kazdej-bibliotece/>

W pierwszym dniu wiosny Gminna Biblioteka Publiczna i Centrum Kultury w Dopiewie przygotowała dla swoich czytelników upominki w postaci roślinek do zaopiekowania się, zachęcając do nadania im imion postaci z bajek.

<https://www.facebook.com/biblioteka.dopiewo/photos/pcb.4527583227257739/4527581860591209/?type=3&theater>

WARTO WIEDZIEĆ

W Poczycalni Miejskiej Biblioteki Publicznej w Legionowie, dzięki grantowi finansowemu z Funduszu Naturalnej Energii, zrealizowano projekt Biblioteka Roślin. W bibliotece oraz w holu dworca powstało Plantorium : rośliny filtrujące powietrze, kaktusy i sukulenty, palmy oraz zioła. Część roślin została zakupiona dzięki grantowi, część zaś pozyskano od czytelników i osób odwiedzających bibliotekę. Tak przygotowane miejsca zachęcają do odpoczynku wśród roślin oraz bliższego ich poznawania dzięki etykietom zawierającym podstawowe informacje o danym gatunku, miejscu jego występowania oraz warunkach potrzebnych do rozwoju. Biblioteka uruchomiła również Dzielnik Roślinny – podczas odwiedzin w bibliotece można zabrać do domu sadzonkę. Zioła znajdujące się w Dzielniku zostały wyhodowane od ziarenka w bibliotece przy pomocy stanowiska do uprawy hydroponicznej.

<http://www.sbp.pl/artukul/?cid=22783>

Plenerową „Czytelnię pod wierzbą” uruchomiła również Biblioteka Publiczno-Szkolna w Świętnie, w której ustawiono ławki, stoliki, leżaki, piaskownicę oraz budkę bookcrossingową.

WARTO WIEDZIEĆ

W Czytelni odbywają się w niej również spotkania przy książce lub organizowane przez bibliotekarzy.

<https://lustrobiblioteki.pl/2021/10/czytelnia-pod-wierzba-i-ksiazkokrazenie/?fbclid=IwAR0ZxFinq1kMZS8EISUjQYf9Ts-Au6S075Qn1exW79-q9T1Qznex8EcX1U>

Zielone usługi informacyjne w bibliotece to również łatwy dostęp do wiarygodnych i aktualnych informacji o środowisku, promowanie ich w mediach społecznościowych, wspieranie czytelników przez bibliotekarzy w zdobywaniu wiedzy i działaniach na rzecz naszej planety.

Biblioteka zaangażowana ekologicznie może być miejscem inspiracji dla społeczności lokalnej i angażowania jej w różne działania związane z ochroną środowiska.

Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie zaprasza na kurs e-learningowy „**Eko z biblioteką**”, dostępny na platformie Moodle <http://moodle.bpciechanow.edu.pl/>, poświęcony przykładowym działaniom ekologicznym w szkołach i w bibliotekach.

Świadome rodzicielstwo

Od chwili oczekiwania na dziecko, rozpoczyna się etap życia, w którym człowiek staje się wyjątkową osobą. Uświadomienie sobie tej ważnej roli to jeden z przejawów świadomego rodzicielstwa. To rodzina kształtuje osobowość od najmłodszych lat. „Rodzina stanowi podstawowe, najważniejsze, najbardziej wartościowe środowisko życia dziecka. Wywiera ona znaczący wpływ na zachowanie się dziecka, jego stosunek do innych osób, świata wartości, do systemu norm i wzorców postępowania.”¹ W rodzinie dziecko uczy się pierwszych wzorów naśladowania.

Funkcjonowanie współczesnej rodziny spotyka się z trudnościami w pełnieniu funkcji wychowawczej. Ciągłe zmiany oraz pęd życia mają wpływ na kształtowanie się osobowości młodego człowieka. Współczesny kontekst funkcjonowania rodziny nie pozwala w pełni poświęcić się rolom matki i ojca. Rodziny zmagają się z budowaniem prawidłowych relacji z dzieckiem, bo często brakuje na to czasu, zabiegani rodzice podążają za lepszym komfortem życia. Jednak zrozumienie rodziców i poszanowanie uczuć dziecka, a przede wszystkim nawiązanie pozytywnych relacji pozwoli wychować młodego człowieka na szczęśliwego i w pełni rozwijającego się obywatela.

Bycie świadomym rodzicem należy zacząć od spojrzenia na własną przeszłość, przeanalizowania jej oraz przemyślenia obecnego życia, jak odnoszą się do wychowania własnych dzieci. Analizując doświadczenia z dzieciństwa pozwoli dorosłym stać się lepszym, otwartym na potrzeby młodych ludzi, którzy muszą zmierzyć się z wieloma problemami dążąc ku dorosłości. „Ucząc dzieci różnych rzeczy, trzeba wyjść poza własną strefę komfortu. Musisz zapomnieć o swoich obawach i uprzedzeniach, żebyś mógł uwolnić dziecko od twojej przeszłości. Ważne jest, aby nie wikłać dziecka w twoją przeszłość.”²

---

¹ U. Gruca-Miąsik, *Dziecko i rodzina. Społeczne powinności opieki i wychowania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2007, s. 11

² L. Winget, *Twoje dzieci to twoja wina. Jak wychować dzieci na odpowiedzialnych i samodzielnych dorosłych?*, Wydawnictwo IPS, Warszawa 2010, s. 117

WARTO WIEDZIEĆ

To rodzina jako pierwsze środowisko życia dziecka rozwija osobowość i przygotowuje młodego człowieka do życia w społeczeństwie. Prawidłowy rozwój dziecka gwarantuje zaspokojenie jego podstawowych potrzeb oraz rozwinięcie odpowiedniej więzi emocjonalnej między nim, a najbliższymi osobami.

Pełnienie prawidłowej roli rodzicielskiej polega na ciągłym rozwoju i doskonaleniu rodziców, a szczególnie pozostawania w zgodzie ze swoimi emocjami. Świadome rodzicielstwo powinno być oparte o wiedzę na temat etapów rozwojowych dziecka, co pozwoli wychować szczęśliwe dziecko postępujące z zasadami przyjętymi w społeczeństwie. Rodzic powinien być autorytetem dla młodego człowieka oraz pozwolić mu na własny niezakłócony rozwój.

Funkcjonowanie rodziny zależy w dużej mierze od stosowanego w rodzinie stylu wychowawczego. Możemy wyróżnić trzy style wychowania: demokratyczny, autorytarny i liberalny. Pożądanym jest styl wychowania demokratyczny – „polega on przede wszystkim na nawiązywaniu przez rodziców przyjacielskich kontaktów ze swymi dziećmi...”³. Styl wychowania autorytarny charakteryzuje się dużym dystansem między rodzicami i dziećmi, a styl liberalny zakłada pozostawienie dzieci samym sobie. Oprócz stylów wychowania istnieje wiele czynników, które utrudniają bycie świadomym rodzicem. Jednym z takich czynników jest niekonsekwencja. Taka postawa dezorganizuje dziecko, które bombardowane jest zmiennymi i przypadkowymi oddziaływaniami ze strony rodziców. Konsekwencja dotyczy wszystkich osób w rodzinie, tylko przestrzeganie przez wszystkich ustalonych zasad wychowawczych przyniesie pożądane rezultaty.

Stawianie realnych granic jest bardzo ważną kwestią w procesie wychowania, bowiem wyzwala motywację do działania. Spójność w postępowaniu rodzica i przekazywanymi komunikatami sprzyja prawidłowemu przekazywaniu pozytywnych wzorców, co za tym idzie jak wygląda rodzic mówiący o szkodliwości palenia, który sam pali. Rodzic musi być przykładem, bowiem dziecko poprzez obserwację oraz analizę komunikatów rodzica wyciąga wnioski i formuje przyszły model postępowania. Prawidłowa komunikacja może być źródłem wsparcia dla wszystkich członków rodziny, wówczas gdy panuje między nimi „atmosfera

---

³ M. Łobocki, *Teoria wychowania*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2004, s. 312

WARTO WIEDZIEĆ

miłości, akceptacji, życzliwości, wzajemnego zrozumienia i szacunku”.⁴ Osobisty cel rodzica, wygórowane aspiracje wobec dziecka i brak spokojnej komunikacji prowokuje dziecko do buntu. Dostrzeganie najmniejszych sukcesów dziecka, wspieranie, a przede wszystkim spokojna i szczerza rozmowa przyczynia się do prawidłowych relacji. Wspólna wymiana zdań, jasne argumenty pozwalają zbudować sieć porozumienia i wspólne rozwiązywanie problemów.

Dysfunkcyjny model relacji między rodzicami zakłóca rozwój młodego człowieka, uczy go nieprawidłowego podejścia do życia. Nie potrafi pokonać trapiących go dylematów, bowiem doświadcza nieprawidłowych wzorców i w przyszłości będzie poszukiwał podobnego modelu zachowania wobec niego. Podjęcie rozmowy dotyczącej trudnego problemu oraz wyjaśnienia różnych osób umożliwiają dostrzec różne stanowiska, a tym samym pozwalają młodemu doświadczyć odnoszenia się w sposób konkretny do różnego rodzaju sytuacji. Jeszcze innym błędem rodziców jest unikanie problemów, co zakłóca relacje w rodzinie. Doświadczenie takiej rzeczywistości przez dziecko uczy strategii radzenia sobie nierozwiązywania kłopotów.

Szczerść i prawda buduje młodego człowieka. Manipulacja, narzucanie własnego zdania zakłóca prawidłowy rozwój dziecka oraz uniemożliwia mu dokonywanie własnych samodzielnych wyborów. Rodzic od najmłodszych lat powinien wpajać pożądane zasady, aby dziecko mogło w przyszłości postępować zgodnie z zasadami przyjętymi w danym społeczeństwie. Każdy rodzic powinien wiedzieć, że dziecko rozwija się, przekracza kolejne progi rozwojowe. Wiedza na temat rozwoju dziecka na poszczególnych etapach jest bardzo ważna. Biorąc pod uwagę etapy rozwoju dziecka dorośli lepiej zrozumie jego funkcjonowanie. Dorośli zapominają, że każde dziecko ma prawo powiedzieć własne zdanie, chce być wysłuchane i zrozumiane. Młodzi ludzie czekają na rodzica, który wysłucha, czasami krzyknie, ale przytulii i poświęci swój czas. Świadomy rodzic znajdzie klucz do prawidłowych relacji z dzieckiem, które potrzebuje wsparcia i zrozumienia, szczególnie, gdy będzie przechodziło okres młodzieńczego buntu. Warto szczerze rozmawiać z dzieckiem, odwoływać się do własnych doświadczeń oraz tłumaczyć, że podobne emocje przeżywałam kiedy sama byłam dzieckiem czy nastolatkiem. Opowiadanie o sobie, nie narzucanie własnego zdania, tylko dawanie drobnych wskazówek wzmocni nasze relacje i pomoże nawiązać sieć porozumienia.

---

⁴ T. Rostowska, *Konflikt międzypokoleniowy w rodzinie. Analiza psychologiczna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2001, str. 56

WARTO WIEDZIEĆ

Okres buntu przechodzi, a nastolatek wraca do nas ze swoimi troskami i chętniej dzieli się swoimi problemami.

Dzieci rosną i czas ucieka, a każda chwila poświęcona dla dziecka jest cenna zarówno dla dorosłego, jak i dla młodego człowieka. Współczesny świat niesie wiele zagrożeń, więc dziecko oczekuje poświęcenia i bacznej uwagi ze strony rodziców. Rodzic powinien uczyć strategii postępowania, uwrażliwiać na stres i lęk. Wyręczanie i podejmowanie decyzji za dziecko nie będzie bodźcem do działania, lecz motorem powodującym frustrację i ciągły strach w trudnych sytuacjach. Doświadczanie stresu i trudnych sytuacji pozwala na lepsze funkcjonowanie i większą odporność w przyszłości.

Młody człowiek chcąc prawidłowo funkcjonować w dorosłym życiu musi doświadczać różnych sytuacji, uczyć się naprawiania błędów, a przede wszystkim mieć wzorzec miłości. Rodzic empatyczny i asertywny jest wzorcem, który swoją postawą przekazuje pozytywne cechy. Na każdym etapie rozwoju dziecka należy dać pewne obowiązki w domu, nie powinno być ono wyręczane przez dorosłych. Włączanie od najmłodszych lat do wspólnych prac i samodzielności pozwoli na wypracowanie postawy pracowitości i poszanowania dla pracy innych. Zaangażowanie całej rodziny w proste czynności w domu buduje poczucie współuczestnictwa w życiu rodziny, wzmacnia relacje rodzic – dziecko i przygotowuje dzieci do świadomego dorosłego życia. Potrzebna do tego jest dojrzałość dorosłego, który stworzy korzystne warunki do potrzeb rozwojowych dziecka i przyczyni się do ukształtowania dojrzałości osobowej młodego człowieka.

To rodzice mają ogromny wpływ na rozwój dziecka, przekazują wzorce interakcji społecznych, zaspokajają potrzeby i wpajają normy oraz zasady postępowania, a przede wszystkim uczą dokonywania wyborów. Świadome rodzicielstwo rozpoczyna się od najmłodszych lat, kształtuje osobowość młodego człowieka, a tym samym wpływa na dorosłe życie.

Bibliografia

GRUCA-MIĄSIK U., *Dziecko i rodzina. Społeczne powinności opieki i wychowania*, Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2007

HARWAS–NAPIERAŁA B., BAKIERA L., *Oblicza współczesnej rodziny*, Poznań : Wydawnictwo Naukowe, 2018

WARTO WIEDZIEĆ

ŁOBOCKI M., *Teoria wychowania*, Kraków : Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2004

ROSTOWSKA T., *Konflikt międzypokoleniowy w rodzinie. Analiza psychologiczna*, Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2001

WINGET L., *Twoje dzieci to twoja wina. Jak wychować dzieci na odpowiedzialnych i samodzielnych dorosłych?*, Warszawa : Wydawnictwo IPS, 2010

Słowniczek nowoczesnego bibliotekarza

Bookcrossing - popularyzowanie książek i czytelnictwa poprzez nieodpłatne ich przekazywanie metodą „podaj dalej”. Polega na zostawianiu przeczytanych książek w miejscach publicznych, jak również na specjalnie przeznaczonych do tego celu półkach (stoliki, regały, gabloty, biblioteczki plenerowe), po to, by znalazca mógł je przeczytać i znów puścić w obieg.

Bookshelf tour – filmiki „poznaj moją biblioteczkę”. Dosłownie – to wycieczka po regale z książkami. Czytelnik oprowadza widza po półkach ze swoimi książkami, opowiada o ulubionych, przedstawia autorów itp. W wersji zmodyfikowanej mogą to być też zdjęcia półek, regałów z książkami.

Booksprint - w najprostszym słowach wydarzenie, w ramach którego piszemy pracę zbiorową (np. książkę). To konferencja, spotkanie ludzi, którzy biorą w nim udział na równych zasadach choć może być tam moderator. Metoda ta umożliwia wypracowanie pewnych metod negocjacyjnych i treści związanych z planowaniem i tworzeniem. I tak kilkanaście osób jest w stanie w 3 dni napisać książkę. Booksprint może być naprawdę metodą tworzenia materiału źródłowego czy podręcznika do kursu online.

CourseSprint - zebrana grupa ludzi, która stworzy kurs online w trzy do pięciu dni. Kurs zrobiony jest na zasadach booksprintu, z tym że przy wykorzystaniu dostępnych narzędzi (mediów, podcastingu, wideo). Grupa od początku do opublikowania kursu prowadzona jest przez moderatorów.

Digital storytelling - cyfrowe opowiadanie historii - to wykorzystywanie narzędzi, które oferują Internet i nowe technologie do opowiedzenia swojej historii. To, co wielu z nas robi na co dzień – fotografujemy ciekawe momenty za pomocą telefonów, kręcimy krótkie filmiki i wrzucamy je na Facebooka lub You Tube. To też metoda uczenia się i nauczania bazująca na tworzeniu, prezentowaniu i udostępnianiu narracji przy wykorzystaniu nowoczesnych narzędzi IT i materiałów multimedialnych, tj.: grafika, video, audio, animacja.

WARTO WIEDZIEĆ

Gamifikacja, zwana też **grywalizacją**, **gryfikacją**- to świadome i celowe wykorzystanie mechanizmów stosowanych przy projektowaniu gier w celu aktywizowania, motywowania i lojalizowania wybranej grupy uczestników.

Micro learning - wpis na blogu, tweet, krótki instruktaż na You Tube, nawet komentarz na Facebooku - wszystkie te miniaturowe porcje informacji małe porcje informacji - filmy, zdjęcia, tweety, posty. To właśnie w efekcie rozwoju nowych technologii micro learning, a jak niektórzy wolą - **mikronauka**, jest dziś powszechnym zjawiskiem. Niejako przy okazji - podczas porannej kawy, czekania na autobus czy w czasie przerwy przeglądamy tweety, wchodzimy na FB, komentujemy, dzielimy się opiniami. Gdy w pracy brakuje jakiejś informacji przeszukujemy Internet. Gdy chcemy przygotować kolację czy podłączyć nowe urządzenie, instruktażu szukamy, np. na You Tube. Wszystko to właśnie jest micro learning.

Picture book nazwa „książka obrazkowa” nie oddaje w pełni znaczenia tego terminu. Picture book może być kierowany do dzieci, ale również do osób dorosłych. Chodzi w nim o takie przedstawienie treści przez autora, aby zarówno tekst, jak i ilustracje wpływały znacząco na jej przekaz. Znaczenie mają nie tylko ilustracje, ale też czcionka, kolor – wszystko to, co urozmaica odbiór książki czytelnikowi.

Podcast - rodzaj audycji internetowej, zazwyczaj publikowanej regularnie. Jest formą przekazu audio (czasem wideo), które można odtwarzać w dowolnym miejscu i czasie. W kolejnych odcinkach podcaster dzieli się swoją wiedzą w dziedzinach, w których najczęściej jest ekspertem a też często zaprasza innych ekspertów z branży. Podcastów jest mnóstwo i praktycznie na wszystkie tematy.

Sketchnoting (sketchnotki, skecznotki) – notatki wizualne- czyli, jak narysować coś fajnego, a po nałożeniu na to innych mediów – stworzyć świetny materiał tłumaczący jakieś tematy. Czym jest sketchnoting? Z angielskiego *sketch* – szkic, *noting* – notowanie. Czyli notatki rysunkowe, notowanie z elementami szkicowania. Bywa, że jest to proces nieświadomy (np. bazgranie w czasie rozmowy telefonicznej), może być też w pełni świadomy – gdy masz przed sobą kartkę, na której notujesz inaczej niż zwykle. Zamiast zwykłego pisania, w twojej notatce pojawiają się proste rysunki i hasła kluczowe. Taka notatka

WARTO WIEDZIEĆ

pomaga lepiej zapamiętywać i uczyć się. W języku polskim coraz popularniejsza jest spolszczona wersja sketchnotingu – **myślografia**.

Streaming – transmisja „na żywo” materiału edukacyjnego do sieci. Można odbierać sygnał za pomocą aplikacji bądź oprogramowania. Metoda wykorzystywana w lekcjach online, z reguły towarzyszy im czat. Transmisje można nagrywać co pomoże uczniom o specjalnym potrzebom edukacyjnym oraz tym, którzy w czasie zajęć nie mają dostępu do sprzętu mobilnego. Na potrzeby streamingu można wykorzystać YouTube. Poprzez konto na Gmail zakłada się kanał na profilu YouTube i można przeprowadzać transmisje online „na żywo”. Ustawienia stwarzają możliwości upublicznienia treści (bądź nie), udostępnieniu linku uczniom czy wykorzystaniu czata.

Webinarium – rodzaj internetowego seminarium/szkolenia prowadzonego w sieci. Umożliwia obustronną komunikację między prowadzącym spotkanie a uczestnikami. Podobna forma do streamingu jednak najczęściej jest udostępniany mniejszej grupie odbiorców, zwykle w określonej zamkniętej grupie. Różni je też komunikacja z uczestnikami gdyż poza czatem w webinarium jest możliwość komunikowania za pomocą wideo oraz dźwięku. Często też aplikacje służące do prowadzenia webinarium dają możliwość udostępnianiu ekranu, prezentacji czy tablicy, na której każdy z uczestników może pracować w czasie rzeczywistym.

WebQuest - jest metodą nauczania, zorientowaną na samodzielne zdobywanie wiedzy przez ucznia, w której głównym źródłem informacji, z którym uczeń pracuje jest sieć Internet. Nauczyciel opracowuje instrukcję dla ucznia, która składa się z wprowadzenia, zadania, opisu procesu, wykazu źródeł i kryteriów oceny. Przedstawienie uczniowi wykazu źródeł informacji zabezpiecza go przed bezmyślnym dryfowaniem po sieci, oszczędza czas, który może być przeznaczony na analizę materiałów i opracowanie efektu końcowego. Metodą tą zazwyczaj pracuje się w zespole.

Bibliografia

<https://goodbooks.pl/inne/10-ciekawostek-o-bibliotekach/>

<https://bookcrossing.pl/bookcrossing-co-to-takiego>

<https://mrostkow.oeiizk.waw.pl/wq/cotojest.htm>

<https://pl.wikipedia.org/wiki/>

Przedszkolak na tropie ekologii

EKOLOGIA

D. Klimkiewicz, W. Drabik

Ekologia- mądre słowo,
a co znaczy- powiedź, sowo?
Sowa chwilę pomyślała
i odpowiedź taką dała:
„To nauka o zwierzakach,
lasach, rzekach, ludziach, ptakach.
Mówiąc krótko, w paru zdaniach,
o wzajemnych powiązaniach
między nami, bo to wszystko
to jest nasze środowisko.
Masz je chronić i szanować”
- powiedziała mądra sowa....

Każde dziecko słyszało pojęcie „ekologia”. Ale co to właściwie jest? To życie w świadomy sposób, z poszanowaniem otaczającej nas przyrody. Z języka greckiego słowo ekologia oznacza naukę o domu. Bo naszym domem jest środowisko, w którym żyjemy.

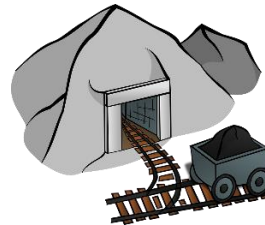
Ziemia, która jest domem nas wszystkich, ma już ponad 4,5 miliarda lat. Jest coraz mocniej niszczone przez ludzi. Bardzo szkodzą jej gazy cieplarniane. A czy wiesz skąd biorą się gazy cieplarniane?

WARTO WIEDZIEĆ

CZY WIESZ SKĄD SIĘ BIORĄ GAZY CIEPLARNIANE?

SPALINY SAMOCHODOWE

KOPALNIE

ELEKTROWNIE

ZAKUPY

PRZEMYSŁ

ROLNICTWO

Jeśli ludzie chcą powstrzymać ocieplenie klimatu to muszą zmniejszyć produkcję gazów cieplarnianych. Gazy cieplarniane tworzą to, co naukowcy nazywają śladem węglowym. Każde działanie człowieka zostawia na Ziemi ślad.

WARTO WIEDZIEĆ

JAK KAŻDY Z NAS MOŻE ZMNIJSZYĆ ŚLAD WĘGLOWY?

- ogranicz jazdę samochodem
- zakręcaj wodę podczas mycia zębów
- przemyśl zakupy – kupuj tylko to, czego naprawdę potrzebujesz
- wyłączaj światło, gdy wychodzisz z pomieszczenia
- używaj wielorazowych opakowań i toreb
- używaj wielorazowych butelek do wody

Czy wiesz, że zima 2019/2020 roku była najcieplejsza od 239 lat?

Ziemi możemy też pomóc segregując śmieci. Dobrze posegregowane śmieci można odzyskać i ponownie wykorzystać. Mówimy wtedy o RECYKLINGU. Etap wstępny segregacji zaczyna się w domu.

Śmieci dzielimy na : **PAPIER, SZKŁO, METALE I TWORZYWA SZTUCZNE, BIO (czyli odpady ulegające biodegradacji), ZMIESZANE.**

A CO MOŻNA ZROBIĆ Z ODPADÓW?

- **PAPIER** – papier toaletowy, opakowania, np. do jajek
- **SZKŁO** – słoiki, butelki
- **METALE I TWORZYWA SZTUCZNE** – zakrętki, puszki, butelki, ubrania
- **BIO** – nawozy dla roślin

Czy wiesz, że TYSIĄC wagonów kolejowych można zapełnić śmieciami, jakie co roku wynoszone są z polskich lasów? Pamiętaj :

SWOJE ŚMIECI ZABIERZ ZE SOBĄ!!!!

WARTO WIEDZIEĆ

A czy wiesz co jest jednym z najczęściej marnowanych produktów? To JEDZENIE. Do kosza trafia 1/3 wyprodukowanego jedzenia. Wyrzucanie jedzenia to strata pieniędzy, ale też marnowanie energii i wody.

29 września to Międzynarodowy Dzień Walki z Marnowaniem Jedzenia

Czy wiesz, że 70 na 100 Polaków nie kupuje brzydki wyglądających warzyw i owoców. Chociaż są dobre trafiają więc do kosza.

ZAPAMIĘTAJ też, aby nigdy nie wyrzucać niepotrzebnych ubrań do śmietnika. Trafiają na wysypisko, gdzie będą się długo rozkładały zanieczyszczając glebę i wody gruntowe. Najlepiej oddać je potrzebującym lub wrzucić do kontenera na zbiórki odzieży. Można oddać też firmom, które zbierają zbędną odzież. Możesz oddać też organizacji Ubrania do Oddania <https://www.ubraniadooddania.pl/>

ZADANIA DLA CIEBIE

- kupuj produkty, które nie są owinięte w folie, kaszę, ryż itp. kupuj w kilogramowych torbach a nie małych woreczkach, korzystaj z wielorazowych toreb zamiast reklamówek
- pij wodę z kranu
- zbieraj rzeczy, które można ponownie wykorzystać
- wypożyczaj – nie wszystko musisz kupować, np. książki możesz wypożyczać z biblioteki, strój na bal karnawałowy , który tylko raz wykorzystasz też możesz wypożyczyć
- nie kupuj „na zapas”
- uprawiaj plogging – to nowe określenie na łączenie aktywności fizycznej z troską środowisko – w czasie spaceru zbieraj śmieci.

Posłuchaj eko piosenki „Świat w naszych rekach”:

https://www.youtube.com/watch?v=pRNtFXew_VE&t=11s

Obejrzyj bajkę „Ekologiczny dom”:

<https://www.youtube.com/watch?v=PYd88-RyaLs>

WARTO WIEDZIEĆ

Wysłuchaj eko-bajkę „O dzielnym rycerzu i strasznym czarnoksiężniku”:

https://www.youtube.com/watch?v=5FDjx4XPYqw&list=PLGNPu_8x_sT30qDIhhKAP4-IkRHmDd_4n&index=4

Ułóż puzzle:

<https://puzzlefactory.pl/pl/puzzle/graj/krajobrazy/159620-dzie%C5%84-ziemi>

Przeczytaj:

Kosmowska B. : Fred : psi ekopatrol. Warszawa : Wydawnictwo Literatura, 2020.

Bibliografia

MAJCHER S., *Jestem eko : ja też mogę uratować świat*, Warszawa : Foksal, 2021

Znaczenie rodziny w wychowaniu dziecka

Pierwszymi nauczycielami i wychowawcami dziecka są rodzice, a dom pierwszą szkołą życia dziecka. Słowo rodzina zazwyczaj kojarzy się z ciepłą, przyjazną atmosferą. Rodzina jest kolebką rozwoju osobowości, w niej zdobywa język, kształtuje uczucia i postawy wobec członków rodziny i otaczającego świata. Tu dziecko zdobywa pierwsze doświadczenia życiowe i umiejętności. Dzięki swoim oddziaływaniom przygotowuje dziecko do samodzielnego życia w społeczeństwie

Ognisko rodzinne powinno być wszystkim, miejscem gdzie zamiast tłumić pielęgnuje się szlachetne uczucie. Dom powinien być przede wszystkim ciepły, wypełniony miłością i życzliwością między domownikami, pełen zgody i spokoju.

To właśnie rodzina jest źródłem pierwszych więzi emocjonalnych dziecka z rodzicami oraz z rodzeństwem, jest początkiem jego kontaktów międzyludzkich. Łączy ona swoich domowników poprzez wspólne tradycje, normy, obyczaje, wartości, odpowiedzialności za siebie, za wspólny rodzinny dom. Obcując z rodzicami i rodzeństwem dziecko nawiązuje trwałe kontakty emocjonalne i uczy się pewnych zachowań społecznych. Mimo różnych trudności rodzina jest nie do zastąpienia. Dziecko od swoich najbliższych uczy się ról, jakie pełnią członkowie jego rodziny, uczy się tolerancji, szacunku, poznaje wartości moralne oraz zasady życia w rodzinie.

To rodzina w znacznym, co więcej decydującym stopniu warunkuje ogólny rozwój dziecka i kreuje jego przyszłe życie. Od warunków i atmosfery w rodzinie, od uznawanych i preferowanych przez nią wartości w znacznym stopniu zależą poziom osiągniętych postępów rozwoju i stan emocjonalny dziecka, tj. odczuwany poziom zadowolenia, otwartość na kontakty, dominujący nastrój, stopień aktywności.

Wpływ rodziny na rozwój dziecka dokonuje się w sposób automatyczny. Nie spełnia ona w sposób doskonały swojej roli tylko dlatego, że jest rodziną. Nie każda rodzina w

WARTO WIEDZIEĆ

jednakowy sposób i w jednakowym stopniu wykorzystuje te możliwości. W rodzinach jest wiele sytuacji i zjawisk budzących niepokój.

Każdą rodzinę charakteryzuje pewien styl wychowania decydujący o sile oddziaływań na psychikę dziecka. Styl wychowania jest jakby wypadkową sposobów i metod oddziaływania na dziecko wszystkich członków rodziny. Wyróżniamy następujące style :

- autokratyczny,
- demokratyczny,
- liberalny.

Styl autokratyczny zakłada wyraźny dystans między rodzicami a dzieckiem. Rodzice nie zwracają uwagi na potrzeby psychospołeczne, zainteresowania i uzdolnienia swego dziecka. Wydają polecenia i nakazy, uznają tylko swoje racje, nie tolerują sprzeciwu. Manipulują dzieckiem i w razie nieposłuszeństwa stosują surowe kary. Dziecko wychowywane w tym stylu żyje w ciągłym stresie i napięciu. Jest albo przesadnie uległe albo wykazuje postawę buntowniczą.

Styl demokratyczny jest najbardziej korzystnym stylem wychowania dla rozwoju osobowości dziecka. Dziecko bierze udział w życiu rodziny, zna zakres swoich obowiązków, które wspólnie z opiekunami omówił i zaakceptował. Opiekunowie stosujący ten styl wychowania nie stosują na ogół kar, a ograniczają się do tłumaczenia i wyjaśniania jak powinno postępować.

Styl liberalny polega na całkowitym pozostawieniu dziecka samemu sobie. Następuje brak kontroli nad postępowaniem i zachowaniem oraz brak opieki ze strony rodziców. Opiekunowie wykazują pobłażliwy stosunek do dziecka jak i przesadną uległość, spełniając wszystkie życzenia i zachcianki. Często to dziecko kieruje rodzicami, wykorzystuje nadmiernie swobodę i przywileje.

Szczególną rolę w wychowaniu dziecka odgrywa także odpowiedni do niego stosunek rodziców. Charakterystyczny sposób postępowania rodziców wobec dziecka określa ich postawę rodzicielską. Każda postawa zawiera trzy składniki : myślowy, działaniowy i uczuciowy.

WARTO WIEDZIEĆ

Do postaw rodzicielskich sprzyjających właściwemu rozwojowi dziecka zaliczyć można postawy akceptacji, uznania praw dziecka, współdziałania. Są to postawy zapewniające odpowiedni kontakt uczuciowy z dzieckiem, rozbudzające poczucie odpowiedzialności za swe postępowanie oraz pobudzające do właściwego uczestnictwa w życiu rodzinnym. Akceptacja dziecka przez rodziców sprzyja kształtowaniu się zdolności do nawiązywania trwałej więzi emocjonalnej, do przywiązania oraz zdolności do wyrażania uczuć, dziecko zatem bywa wtedy wesołe, przyjacielskie, miłe, usługujące, współczujące, a także dzięki poczuciu bezpieczeństwa – odważne.

Wielu rodziców reprezentuje niewłaściwe postawy rodzicielskie, traktując dziecko ciężar, okazując niechęć i brak szacunku. Nie zapewniają bezpieczeństwa ani elementarnych potrzeb dziecka. Gdy rodzice wykazują postawę unikającą kontaktu z dzieckiem, może być ono niezdolne do nawiązywania trwałych więzi uczuciowych, a więc uczuciowo niestałe, nastawione antagonistycznie także do społeczeństwa i jego instytucji, zmienne w swych planach, niezdolne do obiektywnych ocen, skłonne do przechwałek. Może też czuć się prześladowane i rozżalać się nad sobą, samo się pocieszać. Bywa też niezdolne do wytrwałości i koncentracji w nauce, nieufne, bojaźliwe lub wchodzące w konflikt z rodzicami, ze szkołą.

Wychowanie dziecka zależy w dużej mierze od stopnia realizacji przemyślanego modelu wychowawczego, który wytycza cele wychowania, podsuwa model współdziałania rodziców. Przy ustaleniu tego modelu powinni rodzice zwrócić uwagę na całościowy rozwój dziecka.

Pełny i harmonijny rozwój osiągnie dziecko w rodzinie, gdyż ona jest środowiskiem rozwojowym i grupą wychowawczą, która posiada najbardziej optymalne warunki wszechstronnego rozwoju i wychowania. Rodzina nie tylko opiekuje się dzieckiem, lecz ma decydujący wpływ na kształtowanie osobowości dziecka.

Bibliografia

JANKE A. W., *Pedagogika rodziny na progu XXI wieku : rozwój, przedmiot, obszar refleksji i badań*, Toruń : Wydaw. Edukacyjne Akapit, 2004

WARTO WIEDZIEĆ

KAWULA S., *Pedagogika rodziny : obszary i panorama problematyki*, Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2001

OPOZDA D., *Wychowanie w rodzinie w wybranych zagadnieniach pedagogicznych*, Lublin : Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2019

REGULSKA A. (red.), *Pedagogika rodziny*, Warszawa : Wydawnictwo i Drukarnia Diecezji Rzeszowskiej, 2010

ZIEMSKA Maria (red.), *Rodzina i dziecko*, Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1986

ZIEMSKA Maria (red.), *Rodzina współczesna*, Warszawa : Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2005

WARTO WIEDZIEĆ

Zofia Wolska-Olewnik

Szkoła Podstawowa im. Władysława Jagiełły w Czerwińsku nad Wisłą

Rola bajki w rozwoju i terapii mowy

Bajka to pierwsze wspomnienie z dzieciństwa, kiedy to rodzice czytali mi książki o przygodach Czerwonego Kapturka, Kubusia Puchatka czy Krasnala Gąsienica. Miały one przepiękne wielobarwne ilustracje, które pomagały przenosić się w świat wyobraźni i razem z bohaterami bajek przeżywać ich niezwykle przygody. Dzięki temu pokochałam bajki, czytanie, książki ale nie wiedziałam, że miało to duży wpływ na prawidłowy rozwój mojej mowy a w dalszej perspektywie zdeterminowało wybór drogi zawodowej. Dziś wiem, że głośne czytanie dziecku stymuluje rozwój jego mózgu przede wszystkim obszarów odpowiedzialnych za nadawanie oraz rozumienie mowy. Bajki pozytywnie wpływają na rozwój mowy ponieważ:

- wspierają proces kształtowania się słuchu językowego,
- pobudzają do aktywności językowej,
- rozwijają zdolności komunikacyjne,
- wzbogacają zasób słownictwa czynnego i biernego,
- rozwijają myślenie przyczynowo-skutkowe,
- przygotowują do samodzielnego czytania i pisania.

Warto stymulować rozwój mowy poprzez czytanie „włączające”, czyli takie, które angażuje dziecko do wspólnej aktywności np.

- omawianie treści bajki,
- opisywanie obrazków,
- wyszukiwanie szczegółów na obrazkach (np. „Gdzie jest lampa?”, „Gdzie w naszym domu jest lampa?”,),
- zakrywanie elementów na obrazkach (np. „Nie ma? Kogo nie ma?”, „Kto ukrywa się pod moją dłońią?”,),
- dodawanie efektów dźwiękonaśladowczych (np. „Jakie dźwięki wydaje kotek?”, włączenie odgłosu miauczącego kotka z komputera lub płyty CD),
- zabawa w teatr na podstawie przeczytanej bajki.

WARTO WIEDZIEĆ

Uwaga: bajki oglądane poprzez nowe technologie (telewizja, komputer, tablet, smartfon) nie uczą dzieci mówić. To my – rodzice, dziadkowie, nauczyciele, ciocie i wujkowie – to robimy czytając naszym pociechom bajki. Oglądanie bajek aktywuje prawą półkulę mózgu, która odpowiedzialna jest za odbiór i przetwarzanie bodźców dźwiękowych i obrazowych. Hamuje tym samym działanie lewej półkuli mózgu odpowiedzialnej za wytwarzanie i odbieranie mowy oraz zdolności językowe. Niewłaściwe korzystanie z nowoczesnych technologii może być z jedną z przyczyn opóźnionego lub zaburzonego rozwoju mowy.

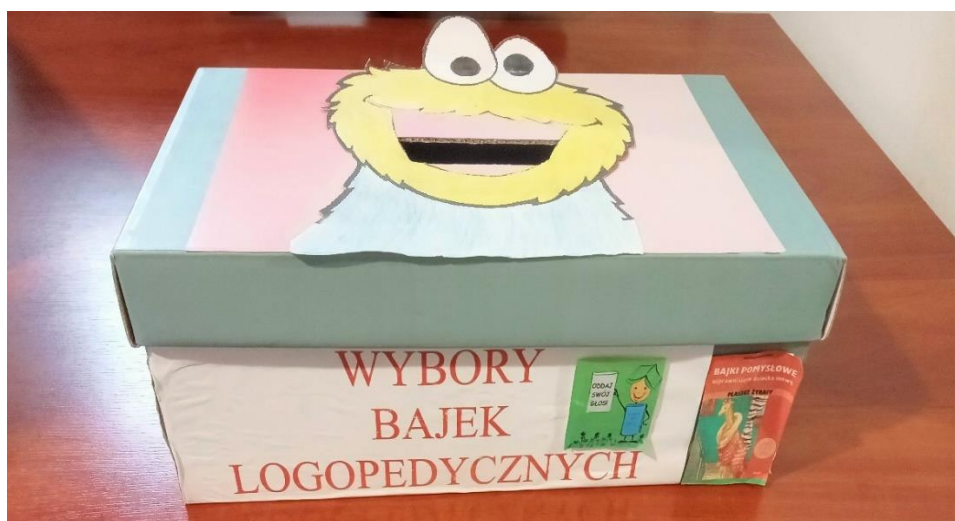
W takich przypadkach ponownie przychodzą nam z pomocą bajki, tym razem logopedyczne. Są to opowiadania, które wzbogacono o ćwiczenia: artykulacyjne, oddechowe, ruchowe czy dźwiękonaśladowcze. Praca logopedyczna przedstawiona jest w nich w sposób obrazowy, ciekawy i przystępny dla małych odbiorców. Dorosły czyta tekst i demonstruje prawidłowy sposób wykonania ćwiczenia a dziecko odtwarza je przed lustrem. Na stronie sąsiadującej z bajką często zamieszczane są rysunki obrazujące jej treść. Dziecko w nagrodę za dobrze wykonane ćwiczenie lub w celu zachęcenia do pracy może je pokolorować. W ten sposób na zajęciach logopedycznych można wykonywać te same lub podobne zadania ale „ukryte” w innym opowiadaniu co bardzo uatrakcyjnia terapię.

WARTO WIEDZIEĆ

Drugim rodzajem bajek wykorzystywanych w terapii logopedycznej są teksty „nasycone głoskami,” których wymowa sprawia dzieciom trudność. Celowo skonstruowane zdania i dobrane słownictwo „zmuszają,” dzieci w sposób zabawowy do dokładnego powtarzania a tym samym przyczyniają się do usprawniania, utrwalania i automatyzowania prawidłowej wymowy i poprawy dykcji. Bajki logopedyczne zapraszają do kolorowych przygód z głoskami ale mają również szerszy kontekst edukacyjny: uczą wyciągania wniosków i szanowania wartości moralnych. Dodatkowym ich walorem są serie ilustracji obrazujących fabułę i zwiększające ilość sposobów pracy z dziećmi. Bardzo lubiane podczas zajęć logopedycznych formy pracy z bajką to:

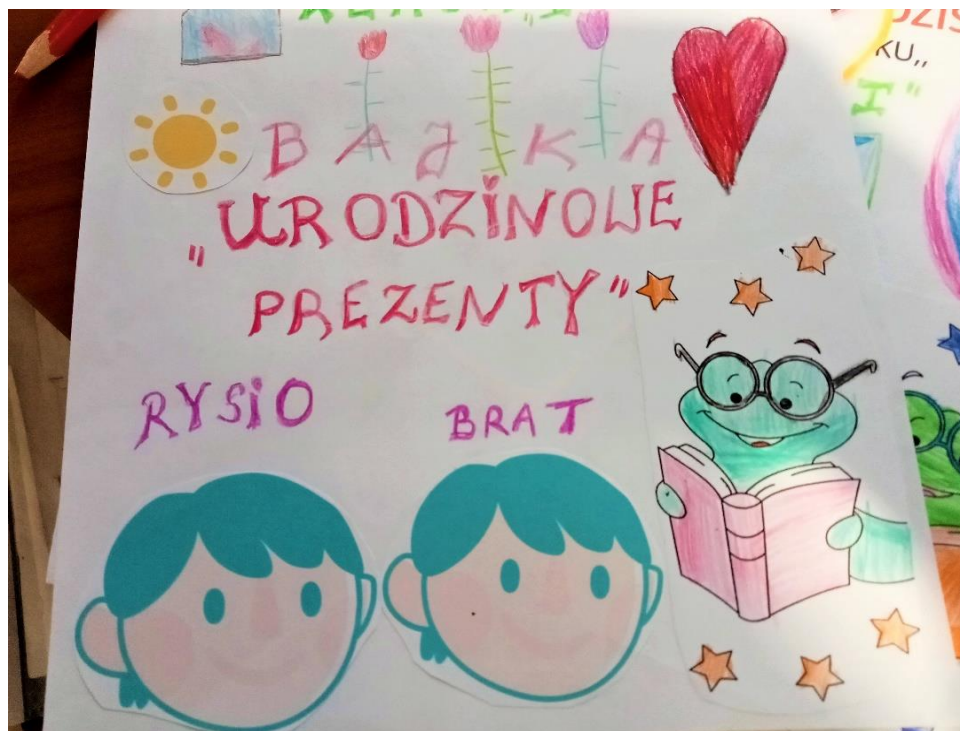
- chronologiczne układanie obrazków,
- opowiadanie historyjek obrazkowych,
- wymyślanie swoich tytułów dla każdego obrazka,
- układanie dialogów do tekstu,
- wymyślanie dalszych losów bohaterów.

Reasumując powiedzenie, że czytanie bajek to świetna zabawa i nauka, nie jest tylko pustym frazesem, ale prawdą potwierdzoną przez kilkunastoletnią praktykę prowadzenia terapii logopedycznej. Pamiętajmy, że aby nasze dzieci poprawnie artykułowały głoski i wyrazy oraz prawidłowo budowały zdania, to my dorośli: rodzice, dziadkowie, nauczyciele, logopedzi - musimy pięknie mówić, a język literacki zawiera bogatszy zasób słownictwa i więcej złożonych konstrukcji gramatycznych niż mowa potoczna. Czytanie bajek z dzieckiem to „nasz

WARTO WIEDZIEĆ

czas razem, stanowiący idealny punkt wyjścia do częstych rozmów, kształtujących i rozwijających prawidłową wymowę, ale też, a może przede wszystkim budujący bezcenne więzi na płaszczyźnie rodzic - dziecko.

Bogumiła Pawłowska

Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie. Filia w Mławie

Jak poradzić sobie z depresją, stresem i lękiem będąc nastolatkiem

Nastolatki nie mają łatwo. Trudne relacje z dorosłymi i rówieśnikami, pierwsze wybory w życiu i porażki, natłok wydarzeń, wzrost oczekiwań, funkcjonowanie w życiu realnym i cyberprzestrzeni. Wszystko to może przytłaczać, być źródłem trudnych emocji, poczucia zagubienia i frustracji. Wysokie oczekiwania dorosłych i narzucone niebotyczne wyzwania mogą powodować lęk, złość, wstyd, zwątpienie i smutek. Dodatkowo dojrzewanie, trudny etap w życiu nastolatka, nie jest sprzymierzeńcem w radzeniu sobie z życiem. Negowanie tego co mówią rodzice, ich porad, brak rozmowy z nimi i przekonanie o ich nadopiekuńczości albo braku zainteresowania, narzucaniu przez nich swej woli, a ze strony nastolatków - chęć samodzielnego poradzenia sobie z problemami mogą doprowadzić do porażki, depresji lub zniechęcenia.

Zadaniem dorosłych jest trwanie przy nastolatku, cicha obecność i obserwacja by w odpowiedniej chwili wkroczyć, pomóc, dać wsparcie. Ważne by nie oceniać, narzucać się tylko dawać poczucie bezpieczeństwa, uwagi, wzmacniać pewność siebie, poczucie własnej wartości. A to jest możliwe tylko dzięki traktowaniu nastolatka jako partnera w rozmowie, powierzaniu mu zadań, zrozumieniu i wysłuchaniu. Koncentrowanie się na mocnych stronach nastolatka a nie wytykanie jego błędów i porażek oznacza realne wsparcie.

Artykuł ten najpewniej przeczytają dorośli, rodzice i pedagodzy, jednak mam nadzieję, że dzięki nim wskazówki i refleksje w nim zawarte dotrą do nastolatków i pomogą im w pokonaniu własnych lęków.

Mottem tego artykułu niech będą słowa G. K. Chestertona, które w elegancką parafrazę spisał Neil Gaiman : „Baśnie są bardziej niż prawdziwe nie dlatego, iż mówią nam, że istnieją smoki, ale że uświadamiają, iż smoki można pokonać”. I trudne emocje można pokonać, albo można je oswoić i nauczyć się z nimi żyć, jeśli inaczej się nie da. Choć każdy z nas doświadcza porażek, to każdy ma na nie swój sposób i musi znaleźć własne antidotum.

WARTO WIEDZIEĆ

Kluczową umiejętnością w opanowaniu trudnych emocji jest oddech, który jest doskonałym źródłem siły i równowagi. Kolejna umiejętność obserwacji i rozpoznawania własnych myśli i uczuć. Potem odkrywanie co jest dla nas ważne w życiu – co ma dla nas największe znaczenie i jakie chcemy budować relacje z innymi ludźmi, otaczającym światem. Bez tej wiedzy możemy otrzymywać od życia to, czego nie chcemy i nie potrzebujemy. Świadomość własnych celów i dążeń jest niezbędna przy wyborze działań, które zaprowadzą nas do nich.

Lektura książek – poradników służy jednemu celowi, jest drogowskazem i poszukiwaniem środków zaradczych, które będą odpowiadały naszym potrzebom. Ważniejsze jednak jest praktykowanie poznanych i wybranych metod radzenia sobie z trudnościami. Chociażby proponowane wielokrotnie w książkach samopomocowych uważne oddychanie. Nie wystarczy o tym przeczytać – należy i warto to zrobić- ćwiczyć! Polega ono na tym, żeby w trakcie oddychania nie poruszała się klatka piersiowa a brzuch. Można sobie wyobrazić, że naszym zadaniem jest napełnienie balonu znajdującego się w brzuchu. Takie ćwiczenie można wykonać wszędzie. Najpierw jest trudno ale trzeba opanować tę technikę. Kiedy wpadamy w pułapkę myśli lub uczuć oddychanie pomoże nam znaleźć grunt pod nogami. Nie sprawi, że myśli i uczucia znikną – pomoże nam zastanowić się i zareagować rozważnie, a nie pochopnie i bezrefleksyjnie.

Warto wiedzieć, że umysł, który odpowiada za poszukiwanie rozwiązań naszych problemów, może wprowadzać nas w błąd. Nie zawsze można na nim polegać. Zabarwia nasz obraz świata swoimi osądami, ale to my wybieramy, czy posłuchamy jego rad, czy nie. Umysł usiłuje nas przekonać, że pewnych rzeczy nie jesteśmy w stanie zrobić albo odwrotnie, nakłania do zrobienia czegoś. Dla przykładu: kiedy umysł próbuje nas namówić do zrobienia czegoś złego (obrażenia, uderzenia kogoś) nam udaje się postanowić, że tego nie zrobimy. Jednym z najskuteczniejszych sposobów na to, by nie pozwolić umysłowi mącić sobie w głowie, jest nazywanie swoich myśli. Kiedy pojawi się jakaś myśl, można spróbować poprzedzić ją jednym z dwóch poniższych zwrotów: „Mam taką myśl, że...” i „Dziękuję ci, umyśle, że mówisz mi...”. Istnieje bowiem różnica między posiadaniem danej myśli a byciem nią, czyli wiarą w jej treść. Nasze myśli nie są tożsame z nami. Zjawiają się niezależnie od nas i bywają przyjemne, nieprzyjemne, nieistotne.

WARTO WIEDZIEĆ

<https://tiny.pl/9dj6q>

Ważną postawą wobec siebie jest życzliwość i współczucie. Łatwo okazujemy je innym, będącym w kryzysie, trudnej sytuacji. Wobec siebie jesteśmy bardzo krytyczni, bojąc się, że okazując sobie współczucie przyznamy się do słabości i niemocy. Nic bardziej mylnego. Potraktujmy siebie jak najlepszego przyjaciela i bądźmy dla siebie życzliwi – łatwiej nam będzie znieść stresującą sytuację.

Kolejnym zadaniem jest życie w zgodzie z własnymi wartościami. Bierno podporządkowanie się temu, co nas spotyka może powodować frustrację. Warto więc wykonać wysiłek i podążać za wyznaczonymi sobie celami, które przyniosą nam to co dla nas ważne i mające znaczenie. Jeżeli wiemy, na czym nam naprawdę zależy, możemy na to ukierunkować swoją energię i odwagę. Nasze wartości pomogą nam zachować siły i utrzymać skupienie, tak aby inni ludzie nie mogli nas odciągnąć na długo od obranej drogi. I odwrotnie – jeżeli nie wiemy, co naprawdę cenimy, będziemy się snuć bez celu lub pozwalać ludziom, by popychali nas w kierunku zgodnym z ich życzeniami.

Dobrze jest zrozumieć różnicę między wartościami a celami. Odwoływanie się do własnych wartości i życie zgodnie z nimi jest czymś zupełnie innym niż osiągnięcie celów. Cele wymagają konkretnych działań, rzeczy, które możemy wykreślać z listy spraw do załatwienia. Zwiększamy nasze szanse na osiągnięcie celu, jeżeli cel będzie konkretny, jeżeli go sobie zapiszemy i jeżeli określimy ramy czasowe jego realizacji.

Kilka słów o sukcesie. Jeżeli uważamy, że sukces wynika jedynie z talentu, to w rzeczywistości mamy mniejszą szansę, by ów sukces osiągnąć. A to dlatego, że ludzie, którzy

WARTO WIEDZIEĆ

wierzą, iż talent jest decydujący, na ogół nie pracują tak ciężko jak ludzie, którzy uważają, że w przypadku sukcesu najważniejsza jest ciężka praca.

I na koniec - bardzo ważne jeśli nie najważniejsze zadanie – budowanie i pielęgnowanie przyjaźni. Posiadanie obok siebie kogoś, kto myśli i czuje podobnie, komu można powierzyć swe problemy to supermoc. Nawiązanie relacji i jej podtrzymywanie nie jest proste i wymaga zaangażowania i akceptacji czyjejś inności. Trzeba być również przygotowanym na to, że ktoś może nas zranić, nadużyć zaufania, odejść w każdej chwili. Tak jest z ludźmi i wszystko może się zdarzyć. Ale jeśli podejmiemy do tego ze zdrowym dystansem i nie zniechęcimy się w poszukiwaniu przyjaznej duszy to wysiłek się opłaci i wynagrodzi nas dobrą relacją.

Podsumowanie moich rozważań ma formę krótkiego komunikatu: ” Nastolatku, nie jesteś osamotniony w swoich uczuciach! Zaakceptuj się takim, jakim jesteś i nie koncentruj na niepowodzeniach. Wykorzystuj siłę uważności w codziennych sytuacjach i z odwagą rozwiązuj swoje problemy”.

<https://victor-junior.pl/2018/to-jest-przyjazn/>

Bibliografia

BERNDT Ch., *Tajemnica odporności psychicznej : jak uodpornić się na stres, depresję i wypalenie zawodowe*, Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2015

HAEYS L., *W pułapce myśli – dla nastolatków. Jak skutecznie poradzić sobie z depresją, stresem i lękiem*, Sopot : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne. 2019

STAROŃ P., *Szkoła bohaterów i bohaterów czyli jak radzić sobie z życiem*, Warszawa : Wydawnictwo Agora, 2020

Renata Grabowska

Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie. Filia w Płońsku

Trudne tematy w literaturze dla dzieci - adopcja i rodzicielstwo zastępcze

9 listopada obchodziliśmy Światowy Dzień Adopcji. Jest to przede wszystkim święto rodzin adopcyjnych, ale też okazja do zwiększenia świadomości społecznej na temat adopcji. Każda adopcja przynosi wiele emocji zarówno przysposabiającym rodzicom, jak i adoptowanym dzieciom. Pojawia się wiele trudnych pytań, na które często niełatwo odpowiedzieć. Nieocenioną pomocą mogą okazać się książki, które powstały z myślą o dzieciach adopcyjnych i ich rodzicach. Na rynku wydawniczym pojawiło się w ostatnich latach kilka interesujących pozycji, skierowanych do dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, które w przystępny sposób mogą pomóc dziecku zrozumieć jego własną historię i emocje związane z procesem adopcji. Wszystkie książki zawierają piękne ilustracje stanowiące swoiste uzupełnienie treści, a jednocześnie pobudzają wyobraźnię dziecka i wpływają na jego emocje. Zdaniem psychologów, książki o takiej tematyce rodzice powinni czytać razem z dzieckiem, ponieważ w trakcie lektury może pojawić się wiele pytań i będzie to doskonała okazja do rozmowy o przeżyciach i uczuciach dziecka adopcyjnego.

Poniżej subiektywny wybór książek, które mogą pomóc dzieciom zrozumieć i zaakceptować własną historię i które warto przeczytać razem z nimi.

„**Wszystko o adopcji**” to książka autorstwa Marca Nemiroffa i Jane Annunziaty, wydana nakładem Gdańskiego Wydawnictwa Psychologicznego, skierowana przede wszystkim do dzieci i rodziców adopcyjnych. Część pierwsza książki ma formę bogato ilustrowanej opowieści dla dzieci, która w przystępny sposób objaśnia, czym jest adopcja, opisuje przebieg kolejnych etapów procesu adopcyjnego i wyjaśnia wiele wątpliwości z nią związanych. Autorzy, psychologowie kliniczni, podejmują próbę wyjaśnienia dzieciom, dlaczego nie mogą być ze swoimi rodzicami biologicznymi i jakie uczucia mogą

WARTO WIEDZIEĆ

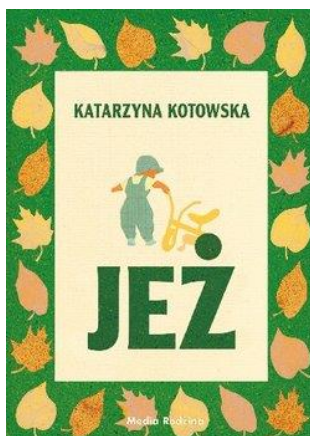
przeżywać zarówno podczas procesu adopcji, jak i w momencie, kiedy zamieszkają już z nową rodziną. Część druga książki to praktyczny przewodnik dla rodziców adopcyjnych. Można tu znaleźć opis wyzwań, jakie czekają rodziców w związku z adopcją, jakie emocje u dzieci mogą się w związku z tym pojawić i co najważniejsze, jak je dostrzec, zrozumieć i pomóc przeżyć.

Podobna w formie, również wydana przez Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, jest książka Jennifer Wilgocki i Marci Kahn Wright „**Czas niepewności. O dzieciach w rodzinach zastępczych**”. Choć rodzicielstwo zastępcze nie jest tym samym co adopcja, to niepokoje i przeżycia dzieci podobne. Publikacja szczególnie polecana dla dzieci i opiekunów z rodzin zastępczych, domów dziecka oraz pogotowia opiekuńczego. Książka tłumaczy, dlaczego czasami dzieci nie mogą mieszkać ze swoimi

rodzicami oraz odpowiada na pytania związane z życiem w innej rodzinie. Wyjaśnia także rolę osób zaangażowanych w opiekę zastępczą: pracownika socjalnego, psychologa, terapeuty, prawnika. Nie brak tu także przykładów radzenia sobie przez dzieci z niepewnością i samotnością związaną z oczekiwaniem na decyzje dotyczące ich przyszłości. W uwagach dla dorosłych zawarto szereg cennych wskazówek, w jaki sposób opiekunowie z rodzin zastępczych mogą wspierać dzieci w redukowaniu negatywnych emocji oraz jak radzić sobie w trudnych sytuacjach.

W wyjątkowy sposób problemy adopcji porusza Katarzyna Kotowska w książkach pisanych w oparciu o własne doświadczenia.

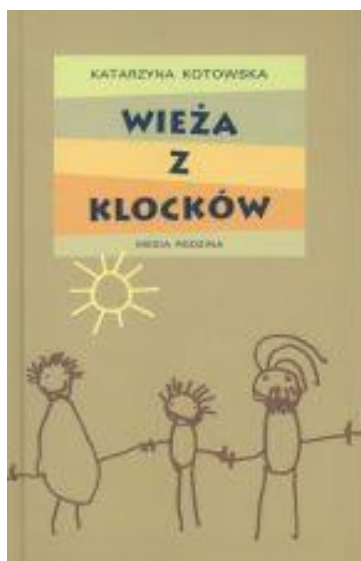
Książka „**Jeź**” to pozycja szczególna. Autorka napisała ją dla swojego adoptowanego syna Piotrusia, aby wytłumaczyć mu, co go w życiu spotkało. Bez upiększeń przedstawia historię dwuletniego chłopca, który z Domu Dziecka trafił do adopcyjnych rodziców i jak trudną drogę musieli wspólnie przebyć, by stać się szczęśliwą rodziną. Tytułowy chłopiec-jeź to nie znające czułości i przytulania zranione dziecko, które w nowej rodzinie wykazuje się dużą nieufnością, a czasami wręcz wrogością. Dzięki

WARTO WIEDZIEĆ

niesamowitej cierpliwości, wytrwałości, a przede wszystkim ogromnej miłości rodziców, chłopiec stopniowo oswaja się z nowym otoczeniem, gubi swoje „kolce” i uczy się odwzajemniać miłość.

„Jeż” to przepiękna książka, w której autorka opisuje trudne i bolesne sprawy posługując się poetyckim językiem, dzięki czemu problem adopcji może być bardziej przez dzieci zrozumiały. Warto podkreślić, że Katarzyna Kotowska jest jednocześnie ilustratorką swojej książki. Każda ilustracja, piękna w swojej prostocie, wydaje się przemyślana. Świetnie uzupełnia tekst, ale go nie przytłacza. Wydany po raz pierwszy w 1999 r.

"Jeż" Katarzyny Kotowskiej otrzymał tytuł Książki Roku 1999 i Nagrodę Polskiej Sekcji IBBY, został także wpisany w 2002 r. na listę honorową im. H.Ch. Andersena.

Wydana w 2001 r. druga książka Katarzyny Kotowskiej „**Wieża z klocków**” również została napisana z myślą o adoptowanym synu Piotrze. Autorka tłumaczy to we fragmencie książki: „Napisałam dla niego bajkę o nas. Próbuję mu opowiedzieć, co się nam przydarzyło i dlaczego, bez szukania winnych. Podobno ta bajka jest za trudna dla dzieci. Ale to wcale nie jest bajka, tylko prawda. Niektórzy dorośli myślą, że to ona jest za trudna dla dzieci. My jakoś musimy sobie z nią radzić”.

Książka napisana w niezwykle przejmujący, emocjonalny sposób opowiada historię kobiety, która nie mogąc mieć własnego dziecka decyduje się wraz z mężem na adopcję. Opowiada o lęku przed niewiadomą, zmaganiu się z codziennymi problemami i uczeniu się siebie nawzajem. To nie jest laurka na temat tego, że jesteśmy tacy wspaniali decydując się na adopcję dziecka i od pierwszego dnia będziemy szczęśliwą rodziną. To książka o wielkiej ale trudnej miłości, która dzięki mądrości i cierpliwości kobiety i jej męża rozkwita i przekształca się w prawdziwe rodzicielstwo. Katarzyna Kotowska za „Wieżę z klocków” otrzymała nagrodę poznańskiego przeglądu nowości wydawniczych – Książka Zimy 2001/2002.

Tolerancja – słowo klucz

*„Wolność człowieka kończy się tam,
gdzie zaczyna się wolność drugiego człowieka”*

Alexis de Tocqueville

Termin „tolerancja” wywodzi się z jęz. greckiego i wówczas oznaczał znoszenie czegoś. Jest on również obecny w języku łacińskim. *Tolerantio* od słów *tolero – are* to w dosłownym tłumaczeniu „cierpliwa wytrwałość”. Jest to określenie stosowane na gruncie różnych dyscyplin naukowych, m.in. w naukach technicznych, wojskowych, przyrodniczych czy ekonomicznych. Wszędzie tam i w praktycznej działalności tolerancja jest niczym innym jak dopuszczalnym przekraczaniem ustanowionych zasad, standardów, przy czym musi to być takie przekraczanie, które nie doprowadzi do katastrofy, zniszczenia materiału czy samej konstrukcji. Powszechne stosowanie omawianego pojęcia dotyczy również nauk medycznych. Tam mówi się o niej w kontekście tolerancji na leki, drobnoustroje, czynniki chemiczne, a zatem o granicy odporności na działanie tego typu środków. W naukach społecznych pojęcia tolerancja używa się do określenia pewnej jakości stosunków społecznych i typu ludzkich postaw⁵. Słownik języka polskiego PWN definiuje tolerancję jako: „*poszanowanie czyichś poglądów, wierzeń, upodobań, różniących się od własnych*”⁶. Na stronie tolerancja.pl Robert Borkowski pisze: „*tolerancja (od łac. tolerare = znosić, wytrzymywać) oznacza cierpliwość i wyrozumiałość dla odmienności. Jest poszanowaniem cudzych uczuć, poglądów, upodobań, wierzeń, obyczajów i postępowania choćby były całkowicie odmienne od własnych, albo zupełnie z nimi sprzeczne. Współcześnie rozumiana tolerancja to szacunek dla wolności innych ludzi, ich myśli i opinii oraz sposobu życia. Szacunek ten przybiera formy wyrozumiałości i*

---

⁵ Podaję za: J. Górniewicz, *Kategorie pedagogiczne: odpowiedzialność, podmiotowość, samorealizacja, tolerancja, twórczość, wyobraźnia*, Olsztyn 2001, s. 61.

⁶ L. Drabik i in. (oprac.), *Słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 2007, s. 1042.

WARTO WIEDZIEĆ

życzliwości dla tego, co nie musi być naszym udziałem, ale co cieszy się naszą akceptacją istnienia w imię demokratycznej wolności”⁷.

J. Keller dokonał rozgraniczenia pomiędzy zasadą a postawą tolerancji. Pierwsza z nich, a zatem tolerancja jako zasada moralna to powinność każdej jednostki czy grupy społecznej pozytywnego odnoszenia się do poglądów i upodobań innych osób. Z kolei postawa tolerancji to według niego *osiągnięcie dyspozycji do szanowania cudzych przekonań, upodobań i działań*⁸. Zasada tolerancji w jego opinii dotyczy cudzych zapatrywań, stanowisk i upodobań oraz swobody ich głoszenia, nie odnosi się jednak do czynów. Te ostatnie stanowią wyraz postawy tolerancji lub nietolerancji. Bycie nietolerancyjnym według J. Kellera jest uzasadnione wyłącznie w jednym wypadku, a mianowicie wtedy, gdy owa nietolerancja dotyczy zachowań nietolerancyjnych innych ludzi⁹. Jak słusznie zauważa J. Górniewicz „*tolerancja jest niezbędną wszędzie tam, gdzie występuje różnorodność*”¹⁰. Jest to o tyle zrozumiałe, że w rozumieniu J. Ambrosewicz-Jacobs jest ona „*gotowością jednostki do zaakceptowania prawa każdego człowieka do bycia innym. Tolerancja pojawia się więc wtedy, gdy szanuje się „inność” innych*”¹¹, która to definicja notabene mnie osobiście się bardzo podoba i w mojej ocenie oddaje sedno sprawy. T. Peter definiuje tolerancję jako: „*rezygnację z przymusu, jako środka wpływania na postawy innych ludzi, z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu życia i państwa*”¹². Wystarczy wrócić pamięcią do dobrze chyba wszystkim znanej baśni „*Brzydkie kaczątko*” Hansa Christiana Andersena. Tytułowy bohater od chwili swoich narodzin „odstaje” od rodzeństwa, jest inny i niezbyt urodziwy zarówno w opinii rodziny jak i pozostałych mieszkańców podwórka. Przeżywa liczne, niespecjalnie miłe przygody, a w momencie kiedy dochodzi do kresu własnej wytrzymałości w tafli wody dostrzega swoje odbicie.... Okazuje się, że dorósł i stał się przepięknym łabędziem. Wniosek z tego, że piękno tkwi w każdym trzeba je tylko potrafić odnaleźć, a los jak to w życiu... bywa niekiedy bardzo przewrotny...

⁷ <https://www.tolerancja.pl/?o-pojeciu.53>, [dostęp: 29.09.2021].

⁸ Podaję za: J. Górniewicz, op. cit., s. 65.

⁹ Ibidem, s. 65.

¹⁰ Ibidem, s. 60.

¹¹ J. Ambrosewicz-Jacobs, *Tolerancja. Jak uczyć siebie i innych*, Kraków 2013, s. 22, cytuję za: K. Drygasiewicz, *Naukę tolerancji czas zacząć*, Wychowanie w Przedszkolu 2014, nr 10, s. 48.

¹² T. Peter, *Edukacja o tolerancji i prawach człowieka*, Nowa Szkoła 2017, nr 10, s. 58.

WARTO WIEDZIEĆ

M. Środa podkreśla, że I. Lazari-Pawłowska pisząc o pojęciu tolerancji wskazuje konieczność zaistnienia trzech okoliczności, niezbędnych by móc o tym terminie mówić. Po pierwsze: „*musimy mieć do czynienia z czymś, czego nie lubimy, czemu jesteśmy niechętni, co nie jest zgodne z naszym światopoglądem*”. Po drugie: „*musimy mieć możliwość przeciwdziałania temu, ale i to trzeci warunek – nie robimy tego, ponieważ uznajemy prawo człowieka do odmienności*”¹³. Ta sama autorka tj. I. Lazari-Pawłowska dokonuje rozgraniczenia tolerancji na: negatywną bądź pozytywną. Pierwsza z nich jest niczym innym jak „*znoszeniem czyichś zachowań i poglądów, mimo negatywnej ich oceny*”. Istotą drugiej jest z kolei „*rozumienie i szacunek dla odmienności innych ludzi, ich poglądów i zachowań*”¹⁴. Takie ujęcie w opinii M. Środy doskonale ilustruje wypowiedź Woltera, który stwierdził: *nie lubię twoich poglądów, głęboko się z nimi nie zgadzam, nie lubię twojej orientacji, zachowań, koloru skóry, ale do końca będę walczył, abys miał takie samo prawo jak ja, by pojawić się, żyć i funkcjonować w sferze publicznej*¹⁵. Z kolei w *Encyklopedii Powszechnej PWN* znaleźć można podział tolerancji na: intelektualną, moralną, religijną i społeczną. Pierwsza z wymienionych to nic innego jak szacunek dla cudzych poglądów, którego wyraz stanowi dopuszczenie innych do głosu. Drugi z wymienionych rodzajów przy zachowaniu podstawowych zasad gwarantuje funkcjonowanie odmiennych stylów życia, postaw, obyczajów i tradycji. Tolerancja religijna to z kolei prawo do akceptacji bądź odrzucania wierzeń i praktyk postulowanych przez rozmaite religie, wyznania i kierunki religijne. Ostatnia zaś z wymienionych, a zatem tolerancja społeczna obejmuje swoim zasięgiem inne rodzaje tolerancji: religijną, światopoglądową, intelektualną, moralną, gospodarczą i polityczną¹⁶.

Jak słusznie zauważa C. Graj niedobór tolerancji jest efektem nawyków wyniesionych z rodzinnego domu, środowiska w jakim przebywamy, zwłaszcza jeśli liczy się w nim to by zaistnieć bez względu na sposób. Ponieważ zdecydowanie prościej zrobić coś złego niż dobrego w praktyce nierzadko mają miejsce popisy nietolerancji¹⁷. To właśnie dom rodzinny, szkoła i grupa rówieśnicza stanowią środowiska, w których tolerancji możemy się nauczyć. To natomiast wymaga sprostania pewnym wymaganiom. H. Hamer wymienia wśród nich:

¹³ Cytuję za: M. Prajsner (oprac.), *Rzecz o tolerancji*, Remedium 2005, nr 7-8, s. II.

¹⁴ Podaję za: B. Pasamonik, *Kłopoty z tolerancją*, Edukacja (Studia, Badania, Innowacje) 2003, nr 3, s. 89.

¹⁵ Cytuję za: M. Prajsner (oprac.), *Rzecz...*, op. cit., s. II.

¹⁶ Hasło: *Tolerancja* [w:] *Encyklopedia Powszechna PWN*, Warszawa 1987, s. 794, podaję za: J. Bazaniak, *Wychowanie do tolerancji*, *Życie Szkoły* 2009, nr 9, s. 14.

¹⁷ C. Graj, *Tolerancja po polsku*, Nowa Szkoła 2004, nr 10, s. 53.

WARTO WIEDZIEĆ

bezwarunkową miłość w okresie wczesnego dzieciństwa (od momentu narodzin do czwartego roku życia), stosowanie łagodnych i „ciepłych” metod wychowawczych, których nie należy mylić z przesadnym rozpieszczaniem, ograniczenie stosowania przymusu i kar, rzeczowe argumentowanie, systematyczną maksymalizację wymagań przy jednoczesnym minimalizowaniu ograniczeń samodzielności w miarę dojrzewania. W katalogu tym znalazły się także: konsekwencja w działaniach wychowawczych, pozytywny przykład idący w parze ze spójnością słów i czynów, motywowanie do podejmowania różnorodnych kontaktów społecznych, wprowadzanie w świat wartości oraz pomoc w zrozumieniu ich znaczenia zarówno w aspekcie jednostkowym jak i społecznym, uczenie miłości do człowieka z uwagi na jego wartość i zrozumienia wiążących się z tym zobowiązań, aranżowanie sytuacji wychowawczych, kształcącej umiejętność analizy oraz wartościowania zjawisk pod kątem ich przyczyn, przebiegu oraz skutków w wymiarze jednostkowym oraz społecznym w aspekcie generowania dobra i wreszcie wdrażanie do refleksyjności nad własnym życiem i budowaniem własnej tożsamości jako dyspozycji do twórczego rozwiązywania problemów¹⁸. W opinii K. Sterczewskiej źródłem nietolerancji jest głównie brak wiedzy o tym drugim, innym. Nieufność i lęk sprawiają, że postrzegamy poprzez różne schematy, a recepta by się ich pozbyć jest bardzo prosta, mianowicie wystarczy poznać to, co odmienne¹⁹. Wszyscy doskonale wiemy, że stereotypy i uprzedzenia są bardzo krzywdzące. Te dotyczące biedy z reguły wiążą się z lenistwem, brakiem ambicji, głupotą czy uzależnieniami. Jest to tym bardziej trudne, że właśnie ubóstwo jak wynika z badań stanowi jedną z najczęstszych przesłanek szkolnej dyskryminacji²⁰. Dlatego tak istotna jest w jej zwalczaniu rola szkoły, nauczycieli i wychowawców, którzy poprzez edukację antydyskryminacyjną, mogą przeciwdziałać stereotypom i uprzedzeniom, dyskryminacji i wiążącym się z nią wykluczaniem oraz przemocą. Tego typu działania przynoszą najlepsze efekty, gdy są realizowane i planowane kompleksowo na różnych płaszczyznach, a więc także względem dyskryminacji z uwagi na płeć, pochodzenie, wyznanie czy orientację seksualną²¹. Należy przy tym pamiętać, że dorośli nierzadko sami przyjmują stereotypy i jak słusznie zauważa K. Drygasiewicz „bezlitośnie”, choć niekiedy mimowolnie przekazują je własnym pociechom. Ma to niebagatelne znaczenie zważywszy, że

¹⁸ H. Hamer, *Demon nietolerancji*, Warszawa 1994, s. 239, cytuję za: J. Bazaniak, *Wychowanie...* op. cit., s. 15.

¹⁹ Cytuję za: M. Prajsner (oprac.), *Rzecz...*, op. cit., s. III.

²⁰ M. Goetz, *Pieniądze to nie wszystko. Dziecko wykluczone przez rówieśników ze względu na status materialny. Jak pomóc?*, *Życie Szkoły* 2016, nr 5, s. 28.

²¹ *Ibidem*, s. 32.

WARTO WIEDZIEĆ

„stereotypy, w opinii M. Środy, to nic innego, jak przekonania zazwyczaj odnoszące się do różnych grup dyskryminowanych społecznie. Dotyczą głównie „innych” i „obcych”, których nie rozumiemy, nie znamy i nie chcemy poznać”²². Tym bardziej, by móc mówić o tolerancji my dorośli powinniśmy nauczyć się, że nie należy akcentować i dezaprobować różnic między ludźmi. Mało tego, własnym przykładem powinniśmy okazywać szacunek dla odmienności. Młodemu ludziom będzie wówczas prościej zrozumieć, że owa inność jest czymś normalnym, a tym „innym” przysługują takie same prawa²³.

K. Chojnacka słusznie zauważa, że: „akceptacja własnej różnorodności podobnie jak odmienności innych wydaje się być niezwykle istotną kompetencją we współczesnym świecie. Świadomość własnej wartości, potrzeb oraz emocji przy równoczesnym poszanowaniu tychże u innych ludzi ma niebagatelne znaczenie w kontekście budowania autentycznych relacji, w których obie strony są równe względem siebie. Jest to doskonały fundament do wyznaczania i przestrzegania granic, wzmacniania empatii i umiejętności współpracy, ale też poczucia własnej wartości i przekonania, że pomimo różnic i analogii, mocniejszych i słabszych stron jest się wartościowym człowiekiem²⁴. Niby fakt, że każdemu z nas przysługuje prawo do poszanowania własnej godności jest zupełnie oczywisty. Podobnie jak to, że przyjaźń, solidność, tolerancja i uczciwość to wartości, których istotą jest szacunek dla drugiego człowieka. A. Godlewska podkreśla jednak, że tak czytelne jest to wyłącznie dla osób, które same siebie postrzegają w kategoriach wartości. Tylko tacy ludzie według niej są bowiem zdolni do tego, by uznawać i prawa i potrzeby innych. Wobec powyższego, w jej opinii, należy zacząć od nauki szacunku dla samego siebie, by umieć szanować innych. Istotą owego szacunku jest samoświadomość, przeświadczenie, że znaczą coś dla siebie, mam pozytywne cechy, określoną wartość, ale też akceptacja własnych potknięć i niedomagań. Przekłada się on na sposób myślenia, zachowania wyrażania się, a nawet poruszania. Determinuje relacje z otoczeniem i funkcjonowanie w grupie. Sprawia też, że postępujemy w zgodzie z wyznawanymi regułami i wartościami, nawet wówczas, gdy nie ma świadków naszych

---

²² M. Środa, *Mała książka o tolerancji*, Warszawa 2010, s. 10, cytuję za: K. Drygasiewicz, *Naukę tolerancji...*, op. cit., s. 48.

²³ K. Drygasiewicz, op. cit., s. 49.

²⁴ K. Chojnacka, *Dzieci w obliczu różnorodności*, Remedium 2021, nr 1, s. 5.

WARTO WIEDZIEĆ

zachowań²⁵. W opinii M. Ossowskiej tolerancja zalicza się do cnót miękkich, stojących na straży pokojowego współżycia, które jak pisze stanowią normy mające raczej postać zaleceń, a nie zakazów czy nakazów²⁶. Z tego względu tak istotna wydaje się być edukacja w duchu różnorodności, czyli wychowanie do równości i szacunku dla drugiego człowieka różnego od nas pod wieloma względami np. pochodzącego z odmiennej kultury, innej rasy, posługującego się innym językiem, wyznającego odmienną religię, czy też mającego jakieś niedostatki w sferze zdrowotnej (fizycznej bądź psychicznej)²⁷. B. Rakowska w opracowanym przez siebie scenariuszu zajęć „*Z tolerancją na ty*”, który otrzymał pierwszą nagrodę w konkursie pt. „*Ja wśród innych ludzi*” ogłoszonym przez redakcję „*Życia Szkoły*”, wymienia różne przysłowia, cytaty i powiedzonka, które można z powodzeniem wykorzystać w trakcie realizacji zajęć dydaktycznych nt. tolerancji. Mnie najbardziej spodobało się „*Nie oceniaj osoby lecz jej czyny. Nie ma na świecie ludzi bez skazy i winy*”²⁸. Interesująca, a wobec tego godna przytoczenia z punktu widzenia niniejszego opracowania wydaje mi się jedna z wypowiedzi młodzieży na temat tolerancji zamieszczona w artykule opracowanym przez A. Górecką i Marcina J. Sochackiego: „*tolerancja to postępowanie w myśl zasady: każdy inny – wszyscy równi*”²⁹, która w mojej ocenie stanowi samo sedno omawianej tu wartości i jest jednocześnie tytułowym kluczem do jej rozumienia. D. Pakuła-Tamou podkreśla, że tolerancja czy też przeciwnie jej brak to wartości wyuczone. W konsekwencji zatem wykształcenie jej już w młodym wieku (przedszkolnym) może zaowocować przemianą przyszłych pokoleń. Zdaniem autorki fakt, że każdy z nas pięknie się różni należy wykorzystywać wprowadzając dzieci przedszkolne w tajniki wielokulturowości i wieloetniczności w ramach edukacji międzykulturowej. Jest to fantastyczny fundament do budowania w wychowankach postawy otwartości na „innych” i „obcych”, który w dalszej perspektywie umożliwi stworzenie społeczeństwa pozbawionego ksenofobii i uprzedzeń. Ważne by była to edukacja nastawiona na tolerancję i akceptację wszelkiej odmienności³⁰. Antoine de Saint- Exupéry pisał: „*Dorośli nigdy nie potrafią zrozumieć. A dzieci bardzo męczą konieczność stałego objaśniania*”. Prawdą jest przecież, że

²⁵ A. Godlewska, *Szanować siebie i innych*, *Życie Szkoły* 2013, nr 9, s. 38.

²⁶ M. Ossowska, *Normy moralne. Próba systematyzacji*, Warszawa 2000, s. 165.

²⁷ D. Wojtek, *Szacunek dla drugiego człowieka*, *Wychowanie w Przedszkolu* 2014, nr 5, s. 44.

²⁸ B. Rakowska, *Z tolerancją na ty*, *Życie Szkoły* 2007, nr 1, s. 33.

²⁹ A. Górecka, M.J. Sochacki (oprac.), *Miary tolerancji*, *Remedium* 2007, nr 10, s. 18.

³⁰ D. Pakuła-Tamou, *Każdy z nas pięknie się różni. Edukacja skierowana ku tolerancji i akceptacji na wszelką odmienność*, *Wychowanie w Przedszkolu* 2015, nr 5, s. 52, 54.

WARTO WIEDZIEĆ

to z nas dorosłych dzieci biorą przykład i to od nas uczą się takich a nie innych zachowań. Może w wypadku tolerancji warto byłoby niekiedy odwrócić ten proces. Może to my dorośli weźmy przykład z dzieci i nauczmy się, że wygląd, czy cechy zewnętrzne nie są miarą wartości. To co się liczy to fakt, czy np. jest się dobrym przyjacielem, osobą godną zaufania, skłoną pomagając innym³¹. Naturalnym jest przecież, że się od siebie różnimy. Inaczej wyglądamy, myślimy, ubieramy się, wyznajemy różne wartości, religie i mamy niekiedy całkowicie odmienne poglądy i wrażliwość. Tym, co nas różni bywa też status społeczny i materialny, czy zdrowie. Ważne by w tym kalejdoskopie różnorodności mieć poczucie godności i znać własną wartość. Ta niejednorodność powoduje, że możemy się wspaniale uzupełniać i z owej odmienności czerpać. Akceptacji „inności” też musimy się nauczyć. Jako ludzie dorośli spróbujmy wyzbyć się naszych uprzedzeń i stereotypów. Wprowadzajmy dzieci w świat wartości, budujmy ich pozytywną samoocenę i kształtujmy umiejętność samoakceptacji. Przy tym uczmy się od nich, tak jak one uczą się od nas, a korzyści z całą pewnością będą obopólne. Cytowany autor pytał również: „*Czy nie lepiej byłoby zamiast tępić zło szerzyć dobro?*”. Myślę, że wszystkim nam będzie zdecydowanie łatwiej, jeśli naukę wszelakich istotnych w życiu człowieka wartości rozpoczniemy już od najmłodszych lat. Znajmy swoją wartość! Traktujmy innych na równi ze sobą! Bądźmy taktowni! Akceptujmy i nie oceniamy! Aspirujmy do bycia lepszymi! Dążmy do tego by stać się lepszą wersją samego siebie! I nie mam tu wcale na myśli kwestii fizycznych. Ok, te również są ważne, nie przeczę. Dużo ważniejsze jest jednak to, jakimi jesteśmy ludźmi. Bo to człowieczeństwo właśnie jest wyznacznikiem naszej wartości. Brzmi jak banał? Może... Ale właściwie, co nam szkodzi sprawdzić to na własnej skórze☺.

Bibliografia

BAZANIAK J., *Wychowanie do tolerancji*, Życie Szkoły 2009, nr 9, s. 13-19

CHOJNACKA K., *Dzieci w obliczu różnorodności*, Remedium 2021, nr 1, s. 4-5

DRABIK L. i in. (oprac.), *Słownik języka polskiego PWN*, Warszawa 2007

DRYGASIEWICZ K., *Naukę tolerancji czas zacząć*, Wychowanie w Przedszkolu 2014, nr 10, s. 48-49

---

³¹ M. Goetz, op. cit., s. 32.

WARTO WIEDZIEĆ

GODLEWSKA A., *Szanować siebie i innych*, Życie Szkoły 2013, nr 9, s. 38-39

GOETZ M., *Pieniądze to nie wszystko. Dziecko wykluczone przez rówieśników ze względu na status materialny. Jak pomóc?*, Życie Szkoły 2016, nr 5, s. 28-32

GÓRECKA A., SOCHACKI, M. J. (oprac.), *Miary tolerancji*, Remedium 2007, nr 10, s. 18-19

GÓRNIOWICZ J., *Kategorie pedagogiczne: odpowiedzialność, podmiotowość, samorealizacja, tolerancja, twórczość, wyobraźnia*, Olsztyn 2001

GRAJ C., *Tolerancja po polsku*, Nowa Szkoła 2004, nr 10, s. 53-54

OSSOWSKA M., *Normy moralne. Próba systematyzacji*, Warszawa 2000

PAKUŁA-TAMOU D., *Każdy z nas pięknie się różni. Edukacja skierowana ku tolerancji i akceptacji na wszelką odmienność*, Wychowanie w Przedszkolu 2015, nr 5, s. 52-54

PASAMONIK B., *Kłopoty z tolerancją*, Edukacja (Studia, Badania, Innowacje) 2003, nr 3, s. 89-98

PETER T., *Edukacja o tolerancji i prawach człowieka*, Nowa Szkoła 2017, nr 10, s. 58-59

PRAJSNER M. (oprac.), *Rzecz o tolerancji*, Remedium 2005, nr 7-8, s. I-IV

RAKOWSKA B. *Z tolerancją na ty*, Życie Szkoły 2007, nr 1, s. 29-33

WOJTEK D., *Szacunek dla drugiego człowieka*, Wychowanie w Przedszkolu 2014, nr 5, s. 44-45

Netografia

- <https://www.tolerancja.pl/?o=pojciu,53>, [dostęp: 29.09.2021]

Ewa Bochynek

Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu. Filia w Wałbrzychu

---

Narodowe Czytanie 2021 w wałbrzyskiej Filii Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej we Wrocławiu

“Czytanie to najlepszy sposób uczenia się. Czytanie najlepszą nauką.”
(Aleksander Puszkina)

W tym roku po raz kolejny wałbrzyska Filia DBP przygotowała się do przeprowadzenia akcji czytelniczej Narodowe Czytanie w swojej siedzibie. W zamierzeniu wybrane fragmenty lektury „Moralność pani Dulskiej” mieli czytać nauczyciele dla innych nauczycieli, studentów, uczniów oraz wszystkich zainteresowanych z terenu miasta Wałbrzycha i najbliższej okolicy.

Scenariusz tej imprezy czytelniczej został przygotowany w czerwcu, a pisemne zgłoszenie udziału biblioteki (do zamieszczenia na oficjalnej stronie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej) zostało wysłane przez aktywny formularz na stronie akcji, dzięki czemu nasza Filia otrzymała materiały promocyjne oraz znalazła się na liście miejsc, w których na początku września 2021 roku czytano dramat Gabrieli Zapolskiej w ramach Narodowego Czytania 2021.

Na zaproszenie do udziału w akcji czytania wybranych fragmentów „Moralności pani Dulskiej” odpowiedzieli przedstawiciele wałbrzyskiej Filii Dolnośląskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu oraz nauczyciele z Wałbrzycha (m.in. z Publicznej Szkoły Podstawowej nr 2 im. Orła Białego w Wałbrzychu, Dolnośląskiego Zespołu Szkół Specjalnych Przyszpitalnych w Wałbrzychu, Dolnośląskiego Ośrodka Szkolno - Wychowawczego im. Marii Grzegorzewskiej w Wałbrzychu) oraz nauczyciele z powiatu wałbrzyskiego (m.in. z Zespołu Szkół w Szczawnie Zdroju i Szkoły Podstawowej nr 2 w Głuszycy). Do grona czytających dołączyli także nauczyciele bibliotekarze z Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej we Wrocławiu Filia w Wałbrzychu. Wszystkim uczestnikom, którzy wyrazili chęć czytania należą się słowa podziękowania, ponieważ wbrew pozorom głośne czytanie nauczycieli w sytuacji, gdy odbiorcami są np. inni nauczyciele, studenci pedagogiki nie jest łatwe, bo to wymagająca publiczność.

RELACJE

RELACJE

RELACJE

Czytanie wybranych fragmentów lektury poprzedził mój wykład, w którym starałam się zwrócić uwagę nie tylko na cechy twórczości Gabrieli Zapolskiej, ale i pewne zdarzenia z życia autorki, które odegrały istotną rolę w jej dorobku dramatopisarskim, a mianowicie np. próba zrobienia kariery aktorskiej w Theatre Libre, słynnym naturalistycznym teatrze Antoine`a w Paryżu, dzięki czemu konstrukcja jej tekstów dramatopisarskich uwzględniała m.in. potrzeby sceny oraz możliwości aktorskie. Później, jako autorka precyzyjnych pod względem konstrukcji dramatów i komedii, odnosiła znaczne sukcesy sceniczne w teatrach Lwowa, Krakowa i Warszawy.

Wrześniowa akcja Narodowe Czytanie 2021 w wałbrzyskiej Filii przebiegła zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami. Przeczytane zostały wszystkie wybrane fragmenty utworu. Ciekawe były dla czytających komentarze słuchaczy. Po raz kolejny okazało się, że głośne czytanie wywołuje nie tylko emocje, ale jest także okazją do wzruszeń i wspomnień z lat szkolnych.

RELACJE

Dużym zainteresowaniem cieszyła się możliwość przybicia okazjonalnej pieczęci na przyniesionych przez uczestników akcji egzemplarzach „Moralności pani Dulskiej”. Nasza Filia otrzymała tę pieczęć wraz z materiałami promocyjnymi z Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Ponadto na terenie biblioteki zostały przygotowane dwie wystawy tematyczne prezentujące wybrane zbiory naszej biblioteki: „Gabriela Zapolska na tle swej epoki” oraz „Gabriela Zapolska i jej utwory literackie”.

Naszej akcji czytelniczej towarzyszyły (jak co roku) słowa Janusza Korczaka: „*Są książki, o których trzeba wiedzieć (...)*”.

Wszyscy obecni w wałbrzyskiej Filii w pierwszą sobotę września uznali, że do takich lektur należy właśnie „Moralność pani Dulskiej” (wystawiona po raz pierwszy przeszło sto lat temu, bo w 1906 roku). Poza tym to właśnie ten dramat zapewnił Zapolskiej trwałe miejsce w repertuarze teatralnym aż po dzień dzisiejszy.

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Monika Biedrzycka-Gładka
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie

Rola szkoły w wychowaniu i profilaktyce dzieci i młodzieży – zestawienie bibliograficzne w wyborze za lata 2010-2021

Wydawnictwa zwarte

1. Agresja w szkole / red. nauk. Maria Libiszowska-Żółtkowska, Krystyna Ostrowska. - Warszawa : Difin, 2019.
2. Bałutowski Dawid : Jak oglądać filmy z młodzieżą : film fabularny w psychoedukacji, terapii, profilaktyce. - Warszawa : Fraszka Edukacyjna, 2010.
3. Baranowska-Jojko Ewa, Wiechuła Aleksandra : Rozwojowe wzgórze : program rozwoju osobistego dla dzieci z elementami arteterapii. - Gdańsk : Wydawnictwo Harmonia, 2016.
4. Berendt Joanna, Orbitowska-Fernandez Paulina, Sendor Magdalena : Empatia zmienia nas, szkołę, świat : scenariusze zajęć porozumienia bez przemocy dla nauczycieli. - Warszawa : Cojanato?, cop. 2019.
5. Białecką-Pikul Marta [i in.] : Jak rozwijać rozumienie społeczne? : program warsztatów dla młodzieży. - Kraków : Wydawnictwo Edukacyjne 2016.
6. Białek Kinga : Pedagog w klasie : scenariusze zajęć na różne okazje. - Wydawca : Warszawa : Fabryka Wiedzy, 2020.
7. Buller Leszek (red.) : Socjotechniczne aspekty bezpieczeństwa w szkole. - Warszawa : Polskie Towarzystwo Socjologiczne, 2014.
8. Cęcelek Grażyna : Sytuacja szkolna dziecka z rodziny ubogiej. - Warszawa : Wydaw. Akademickie Żak, 2011.
9. Ciechomski Maciej : Wychowanie do empatii : koncepcje teoretyczne, metody i programy wspierania empatii u dzieci w wieku szkolnym. - Kraków : Impuls, 2020.
10. Cyrklaff Magdalena J : Biblioterapia w edukacji z zakresu profilaktyki uzależnień i promocji zdrowia. - Toruń : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2014.

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

11. Deptuła Maria : Odrzucenie rówieśnicze : profilaktyka i terapia. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2013.
12. Deptuła Maria, Potorska Alicja, Borsich Szymon : Wczesna profilaktyka problemów w rozwoju psychospołecznym i ryzykownych zachowań dzieci i młodzieży. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, cop. 2018.
13. Domagała-Kręcioch Agnieszka : Pedagog szkolny : "homo viator" w labiryncie życia szkolnego. - Kraków : Impuls, 2020.
14. Drama wzmacnia : metoda dramy w edukacji antydyskryminacyjnej i obywatelskiej / [red. merytoryczna Małgorzata Winiarek-Kołučka] . - Warszawa : Stowarzyszenie Praktyków Dramy Stop-Klatka, 2016.
15. Drożdż Michał, Grzesiak-Witek Danuta, Witek Paweł : Uczeń a współczesne zagrożenia. - Lublin : Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, cop. 2019.
16. Duda Anna Karolina : Materiały dla uczniów - kandydatów na mediatorów rówieśniczych. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2019.
17. Duda Anna Karolina : Mediacje rówieśnicze w praktyce szkolnej : implikacje i rekomendacje. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2019.
18. Duda Anna Karolina : W drodze do porozumienia : materiały do nauki mediacji dla nauczycieli i trenerów mediacji. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2019.
19. Duda Anna Karolina : Zarys pracy mediatora szkolnego. - Warszawa : Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2019.
20. Dziedziny wychowania w klasach początkowych / red. nauk. Marzenna Magda-Adamowicz i Ewa Kobyłecka. - Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2016.
21. Film w edukacji i profilaktyce. Część 1, Na tropach psychologii w filmie / red. nauk. Agnieszka Skorupa, Michał Broł, Patrycja Paczyńska-Jasińska. - Warszawa : Difin, 2018.

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

22. Ganczarska Małgorzata : Praca wychowawcza nauczyciela z uczniami pochodzącymi z rodzin dysfunkcyjnych : co nauczyciel może zaczerpnąć z pracy terapeuty. - Opole : Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2017.
23. Garstka Tomasz [i in.] : Przemoc w szkole : metody pracy wychowawczej, przeciwdziałanie, skuteczna interwencja. - Poznań : Forum Media Polska, 2017.
24. Garstka Tomasz [i in.] : Współpraca z rodzicami w szkole : scenariusze zebrań, wskazówki do prowadzenia trudnych rozmów, materiały dla rodziców. - Poznań : Forum Media Polska, cop. 2016.
25. Goetz Magdalena : Scenariusze lekcji wychowawczych : scenariusze zajęć. - Poznań : Forum Media Polska Sp. z o. o, 2017.
26. Goetz Magdalena, Celuch Małgorzata : Skuteczne sposoby rozwiązywania problemów wychowawczych : procedury postępowania, pozytywne wychowanie - sprawdzone metody, zadania nauczycieli, specjalistów, dyrektora. - Warszawa : Wiedza i Praktyka, cop. 2017.
27. Greene Ross W. : Zagubieni w szkole : jak odkryć źródła szkolnych trudności dziecka i pomóc mu je przezwyciężyć. - Warszawa : Wydawnictwo Mamania - Grupa Wydawnicza Relacja, cop. 2019.
28. Gudro-Homicka Maria : Scenariusze lekcji wychowawczych dla nauczycieli i wychowawców w starszych klasach szkoły podstawowej i w szkołach ponadpodstawowych. - Warszawa : Difin, 2017.
29. Haładuda Jarosław : Sieci współpracy i samokształcenia : rozmowy o profilaktyce i wychowaniu. - Warszawa : Ośrodek Rozwoju i Edukacji, 2015.
30. Jankowski Bogdan : Sposoby na trudne zachowania uczniów : utrzymanie dyscypliny w klasie, kultura osobista uczniów, zawieranie kontraktów szkolnych. - Poznań : Forum Media Polska, cop. 2016.
31. Jędrzejko Mariusz : Narkotyki, dopalacze, nowe środki psychoaktywne : co warto wiedzieć? : jak chronić dzieci i młodzież?. - Warszawa : Oficyna Wydawnicza Aspra ; [Milanówek] : Centrum Profilaktyki Społecznej - Oficyna Wydawnicza von Velke, 2018.

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

32. Jędrzejko Mariusz, Białas Tomasz, Stańczak Zbigniew : Narkotyki i nowe substancje psychoaktywne : zjawisko, zagrożenia, profilaktyka. - Warszawa : Oficyna Wydawnicza ASPRA ; [Milanówek] : Centrum Profilaktyki Społecznej, 2019.
33. Kielczewska Anna Katarzyna [i in.] : Pedagog w klasie : scenariusze zajęć na różne okazje. Cz. 2, Nowe scenariusze i karty pracy - do wykorzystania również w pracy zdalnej. - Warszawa : Wiedza i Praktyka sp. z o.o, cop. 2021.
34. Konarzewska Anna : Być (nie)zwykłym wychowawcą : scenariusze lekcji wychowawczych dla uczniów klas starszych szkoły podstawowej oraz szkół ponadpodstawowych. - Warszawa : Warszawska Firma Wydawnicza, 2019.
35. Kozdroń Agnieszka : Nowe scenariusze zajęć dla nauczycieli, pedagogów i rodziców. - Warszawa : Difin, 2019.
36. Kozdroń Agnieszka : Scenariusze zajęć i zabaw : dla wychowawców, pedagogów, animatorów kultury i rodziców. - Warszawa : Difin, 2014.
37. Kozdroń Agnieszka : Wychowanie przez zabawę : projekty i gry w kształtowaniu kluczowych kompetencji u dzieci i młodzieży. - Warszawa : Difin, 2015.
38. Kud Marzena, Lew Barbara : Nauczyciel mentor : zbuduj klasę marzeń. - Warszawa : Difin, 2019.
39. Kujawińska Ewa : To, co ważne i poważne : inscenizacje o bezpieczeństwie, zdrowiu i emocjach : scenariusze przedstawień dla przedszkolaków i klas I-III. - Kraków : CEBP 24.12, 2018.
40. Lasota Agnieszka, Jońca Dominika : Emocje komunikacja akceptacja : program profilaktyczno-terapeutyczny dla dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym : plecak szczęśliwego ucznia. - Warszawa : Difin, cop. 2021.
41. Lewandowska-Kidoń Teresa : Rola pedagoga szkolnego w szkolnym systemie pomocy psychologiczno-pedagogicznej. - Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2016.

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

42. Majewska-Opiełka Iwona : Logodydaktyka w edukacji : o wychowaniu mądrego i szczęśliwego człowieka. - Sopot : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2015.
43. Molska Ewa : Kaktusy dojrzewania : scenariusze lekcji wychowawczych nie tylko dla gimnazjum . - Poznań : Wydawnictwo eMPi² Mariana Pietraszewskiego, 2011.
44. Ogonowska Agnieszka : Uzależnienia medialne : uwarunkowania, leczenie, profilaktyka. - Kraków : Wydawnictwo Edukacyjne, 2018.
45. O'Moore Mona, Minton Stephen James : Przemoc w szkole : program zapobiegania i zwalczania przemocy dla dyrektorów szkół, nauczycieli i rodziców. - Warszawa : Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, 2016.
46. Opieka, wychowanie, kształcenie : moduły edukacyjne / pod red. nauk. Wandy Woronowicz, Danuty Apanel. - Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2010.
47. Pasquale Fabio : Życie w szkolnej klasie : jak poprawić relacje i zapobiegać przemocy. - Kielce : Wydawnictwo Jedność, cop. 2018.
48. Paszkiewicz Aneta : Trudne sytuacje w klasie szkolnej : identyfikacja, propozycje rozwiązań. - Warszawa : Difin, 2019.
49. Paszkiewicz Aneta : Skuteczna praca wychowawcza nauczyciela z uczniem. - Wydawca : Warszawa : Difin, 2014.
50. Pawełek Katarzyna : Zachowania ryzykowne współczesnej młodzieży szkolnej u progu adolescencji. - Poznań : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2016.
51. Pedagogika i profilaktyka społeczna : nowe wyzwania, konteksty, problemy / red. nauk. Mariusz Z. Jędrzejko, Adam Szwedzik. - Milanówek : Centrum Profilaktyki Społecznej – Oficyna Wydawnicza von Velke ; Warszawa : Oficyna Wydawnicza ASPRA (ASPRA-JR F.H.U.), 2018.
52. Prościak Beata : Szkoła bez agresji : od mediacyjnego kształcenia do bezkonfliktowego wychowania. - Warszawa : Difin, 2013.

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

53. Pyżalski Jacek : Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży. - Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2012.
54. Raczyńska Kamila, Synakiewicz Alina : Szkoła wolna od dyskryminacji : materiały dla wychowawców i pedagogów szkolnych ze scenariuszami lekcji wychowawczych. - Warszawa : Wydawnictwo Wiedza i Praktyka, cop. 2013.
55. Rekomendowane programy profilaktyki uzależnień / [nadzór merytoryczny Tomasz Kowalewicz]. - Warszawa : Fundacja Praesterno, cop. 2016.
56. Rigby Ken : Przemoc w szkole : jak ją ograniczać : poradnik dla rodziców i pedagogów. - Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, cop. 2010.
57. Rogers Bill : Naprawa zachowania. - Warszawa : Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, 2014.
58. Rzeszotek Mariusz : Sukces wychowania : jak budować dobre relacje w grupie : poradnik dla nauczycieli, trenerów i pedagogów. - Warszawa : Difin, 2018.
59. Siek Beata [i in.] : Scenariusze dobrych wywiadówek do gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej. - Warszawa : Fraszka Edukacyjna, 2015.
60. Skolimowska Katarzyna : Wychowanie do osobistego rozwoju : pomysły na lekcje rozwijające kompetencje miękkie i umiejętności osobiste wśród dzieci i młodzieży. Cz. 1. - Warszawa : Difin, 2017.
61. Skolimowska Katarzyna : Wychowanie do osobistego rozwoju : pomysły na lekcje rozwijające kompetencje miękkie i umiejętności osobiste wśród dzieci i młodzieży. Cz. 2. - Warszawa : Difin, 2018.
62. Szeffler Elżbieta : Przeciw przemocy w szkole : literatura biblioterapeutyczna. – Warszawa : Wydawnictwo Edukacyjne Parpamedia, cop. 2010.
63. Szkoła wobec wyzwań współczesnej edukacji : role i zadania pedagoga, psychologa i wychowawcy : konteksty trans- i interdyscyplinarne / pod red. nauk. Ireny Koszyk, Bronisławy Ogonowski, Sławomira Śliwy. - Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2018.

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

64. Tanajewska Alicja, Kiełpińska Iwona, Korzeniewska Ewa : Programy pracy szkoły : program wychowawczy, szkolny program profilaktyki, program edukacji regionalnej. - Gdańsk : Wydawnictwo Harmonia, 2013.
65. Tomkiewicz-Bętkowska Aleksandra, Czubak Joanna : Zgrana klasa Ja - Ty - My : gry i zabawy integrujące zespół klasowy : poradnik dla klas 1-6 szkół podstawowych ogólnodostępnych i integracyjnych. - Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2011.
66. Wegner-Jezińska Magdalena : Scenariusze zajęć z zakresu rozwoju kompetencji emocjonalnych i komunikacyjnych dzieci i młodzieży w szkole podstawowej. - Gdańsk : Wydawnictwo Harmonia, 2020.
67. Wiśniewska-Olejniak Małgorzata : Godzina wychowawcza z Agnieszką Osiecką : wolność, prawda, szacunek, marzenia. - Zgorzelec : Wydawnictwo Edukacyjne Kapelusz z Kwiatami, 2020.
68. Wokół roli i zadań pedagoga i psychologa w szkole / pod red. nauk. Jolanty Szczurkowskiej i Agnieszki Mazur. - Kielce : Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP, 2013.
69. Wybrane obszary diagnozy, profilaktyki, terapii w teorii i praktyce pedagogicznej = Diagnosis, prevention and therapy in pedagogical theory and practice : selected areas / red. nauk. Elżbieta Stokowska-Zagdan, Małgorzata Przybysz-Zaremba, Joanna Stepianiuk. - Warszawa : Difin SA, 2020.
70. Wychowanie w praktyce szkolnej : scenariusze godzin wychowawczych dla klas IV-VI szkoły podstawowej / red. nauk. Teresa Zubrzycka-Maciąg. - Warszawa : Difin, 2016.
71. Wychowanie we współczesnej szkole : jak sobie radzić z nadpobudliwością psychoruchową uczniów (ADHD) w klasie? / [red. materiałów Ryszard Kowalski, Olga Szykarczyk]. - Siedlce : Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego, 2012.
72. Wychowawcza rola szkoły / pod red. Janusza Kirenko, Teresy Zubrzyckiej-Maciąg, Danuty Wosik-Kawali. - Lublin : Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2012.
73. Zastraszanie i przemoc szkolna : profilaktyka : podręcznik dla nauczyciela / red. nauk. Monika I. Dąbkowska, Mirosław R. Dąbkowski ; Europejski Międzypaństwowy Program "Daphne". - Toruń : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2010.

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

74. Zdrowo żyć = pięknie żyć : scenariusze profilaktyczne / red. wydaw. Anna Grochowska-Piróg. - Kraków : Wydaw. Rubikon, [2010].

75. Ziółkowska Beata, Wycisk Jowita : Autodestruktywność dzieci i młodzieży. - Warszawa : Difin, 2019.

Wydawnictwa ciągłe

1. Borkowska Anna : Program profilaktyki uzależnień "Unplugged" // Remedium . - 2011, nr 10, s. 8-9.

2. Frasunkiewicz Maciej : Fonoholizm - choroba XXI wieku // Dyrektor Szkoły. - 2019, nr 3, s. 48-51.

3. Garstka Tomasz : Jak przeciwdziałać cyberbullyingowi // Dyrektor Szkoły. - 2015, nr 5, s. 78-80.

4. Garstka Tomasz : Jak przeciwdziałać przemocy seksualnej? // Dyrektor Szkoły. - 2015, nr 6, s. 83-85.

5. Garstka Tomasz : Jak zgłosić hejtera // Dyrektor Szkoły. - 2019, nr 3, s. 70-71.

6. Garstka Tomasz : Jak reagować na mowę nienawiści // Dyrektor Szkoły. - 2019, nr 3, s. 67-69.

7. Garstka Tomasz : Niebezpieczna moda na leki // Dyrektor Szkoły. - 2019, nr 10, s. 76, 78-80.

8. Garstka Tomasz : Szkolna profilaktyka uzależnień // Dyrektor Szkoły. 2019, nr 10, s. 81-84.

9. Goetz Magdalena : Bezpieczne wakacje // Dyrektor Szkoły. - 2019, nr 6, s. 59-60.

10. Goetz Magdalena : Jak rozmawiać o ryzyku // Dyrektor Szkoły. - 2019, nr 6, s. 61-62.

11. Gracz Patrycja, Kapusta Ewa : Uczeń niedostosowany społecznie // Dyrektor Szkoły. - 2018, nr 3, s. 53-55.

12. Jędrzejko Mariusz, Kozłowski Tomasz : Patostreaming- wyzwanie profilaktyczne // Dyrektor Szkoły. - 2019, nr 5, s. 45-49.

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

13. Jonakowska Ewa : Programy profilaktyczne w edukacji wczesnoszkolnej // Życie Szkoły. - 2012, nr 4, s. 30-34.
14. Klimowicz Anna : Lekcje wychowawcze // Dyrektor Szkoły. - 2018, nr 2, s. 50-53.
15. Kozłowski Tomasz : Ewaluacja ryzykownych zachowań uczniów // Dyrektor Szkoły. - 2019, nr 5, s. 36-39.
16. Kozłowski Tomasz : Przeciwdziałanie agresji // Dyrektor Szkoły. - 2018, nr 9, s. s. 56-58.
17. Królikowski Jacek : Jak uczyć o wartościach // Dyrektor Szkoły. - 2018, nr 6, s. 23-27.
18. Mencil Paulina : W starciu z trudnymi emocjami - scenariusz zajęć dla uczniów klasy III // Edukacja Wczesnoszkolna. - 2020/2021, nr 1, s. 119-122.
19. Meslin Anna : Jeden za wszystkich, wszyscy za jednego, czyli integracja zespołu klasowego // Życie Szkoły. - 2018, nr 9, s. 2-6.
20. Pawłowska Sylwia : Mroczne zakamarki Youtube'a – patostreaming // Remedium. - 2018, nr 6, s. 2-4.
21. Sadowski Tomasz : Zagrożenia bezpieczeństwa dziecka we współczesnym świecie - wybrane problemy // Edukacja Wczesnoszkolna. - 2020/2021, nr 1, s. 25-42.
22. Sewastinowicz Monika : Wychowanie zgodne z przekonaniami // Dyrektor Szkoły. - 2019, nr 5, s. 20-23.
23. Sochacki Marcin J. : Formułowanie wskaźników, dobór działań oraz ewolucja programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego // Remedium. - 2011, nr 7/8, s. 1-9.
24. Ziolo-Pużuk Karolina : Komputer jak narkotyk // Dyrektor Szkoły. - 2018, nr 7, s. 42-45.

Edukacja patriotyczna

Wydawnictwa zwarte

1. Biedrzycka Alicja : Niezbędnik młodego patrioty. - Kraków: Wydawnictwo Petrus, 2020.
2. Kania Agnieszka : "Polak młody" na lekcjach języka polskiego: edukacja polonistyczna a kształtowanie poczucia tożsamości narodowej .- Kraków: TAIWPN "Universitas" , 2015.
3. Kowalińska Barbara (red.). : Wychowanie patriotyczne w szkole podstawowej i gimnazjum. - Gdańsk: Wydawnictwo Harmonia, 2007
4. Pilikowski Jerzy, Czy z Polski możemy być dumni?. - Kraków: Wydawnictwo Rubikon, 2007.
5. Szczurowska Jolanta : Ja patriota: psychologia patriotyzmu .- Warszawa: Difin, 2016.
6. Żywicka Magdalena (red.) : Z biegiem Wisły: scenariusze zajęć o Polsce i polskiej tradycji: szkoła podstawowa i gimnazjum. – Gdańsk : Harmonia, 2010.

Wydawnictwa ciągłe

1. Asynier - Koziół Anna : Edukacja regionalna, a edukacja narodowa i europejska // Język Polski w Szkole dla klas IV-VI 2004/2005, nr 4, s. 7-20.
2. Chmielewski Jacek : Współczesna odmiana patriotyzmu // Edukacja i Dialog 2006, nr 4, s. 6-9.
3. Chowaniec Urszula : O narodzie i patriotyzmie, czyli jak gawędzić na trudne tematy (propozycja metodyczna) // Język Polski w Liceum 2001/2002, nr 2, s. 40-49.
4. Czajewska Halina : Wychowanie dla Polski (propozycja metodyczna dla klasy VI) // Język Polski w Szkole dla klas IV-VI 2003/2004, nr 2, s. 46-54.
5. Denek Kazimierz : Dopełniające się ojczyzny // Nowa Szkoła 2011, nr 6, s. 13-24.
6. Dończyk-Hnat Zofia : Jacy jesteśmy, Polacy? O kwestiach narodowych w kontekście świata bez granic // Język Polski w Liceum 2010/2011, nr 3, s. 52-61.

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

7. Gogolewska-Toska Małgorzata : Jak wprowadzić dziecko w świat małej i wielkiej Ojczyzny?. // Nauczanie Początkowe 2011/2012, nr 3, s. 83-86.
8. Gołaszewski Grzegorz : Patriotyzm - tak, ale... // Język Polski w Liceum 2006/2007, nr 3, s. 10-21.
9. Gorlewska Anna : "Wolna ojczyzna - pradawne hasło - oby w nas nigdy nie zgasło" (scenariusz wieczornicy) // Wszystko dla Szkoły 2007, nr 10, s. 18-20.
10. Hofman Zdzisław : Kocham Polskę nowocześnie: współczesny patriotyzm // Dyrektor Szkoły 2013, nr 7/8, s. 12-13.
11. Imielska Beata : Moje, bo polskie // Nowa Szkoła 2002, nr 10, s. 34-37.
12. Jachimczak Barbara Wanda : Polacy mają w sobie instynkt wolności... Scenariusz słowno - muzyczny z okazji 90 rocznicy odzyskania niepodległości // Biblioteka w Szkole 2008, nr 9, s. 26-28.
13. Kątny Marek : Wartości patriotyczne w literaturze dla dzieci młodszych // Nauczanie Początkowe 2007/2008 ,nr 1 s. 5-15.
14. Kiedrowicz Grzegorz : Ślady polskości w różnych krajach szkołą praktycznego patriotyzmu // Nowa Szkoła. 2014, nr 9, s. 13-21.
15. Klimowicz Anna : Edukacja patriotyczno-historyczna // Dyrektor Szkoły 2016, nr 4, s. 60-63.
16. Kubis Barbara : Rola historii w kształtowaniu postaw patriotycznych współczesnej młodzieży // Wiadomości Historyczne 2011, nr 1, s. 16-26.
17. Makowska Jolanta : Kto Ty jesteś ? // Problemy Opiekunów Wychowawców 2005, nr 1, s. 34-37.
18. Marecki Zbigniew : Nasz kłopot patriotyzm // Edukacja i Dialog 2013, nr 7/8, s. 18-21.
19. Osewska Janina : O wychowaniu patriotycznym inaczej // Dyrektor Szkoły 2009, nr 11, s. 23-25.
20. Parlak Mirosława : "Moja mała ojczyzna" - fragment scenariusza zajęć dla klasy III // Nauczanie Początkowe 2007/2008 nr 1, s. 98- 100.
21. Paszkiewicz Aneta : Wychowanie patriotyczne w szkole // Problemy Opiekunów Wychowawców 2016, nr 4, s. 17-22.
22. Pawelec Lidia : Rodzina wobec tradycyjnych wartości narodowych // Nauczanie Początkowe 2007/2008, nr 2, s. 21- 25.

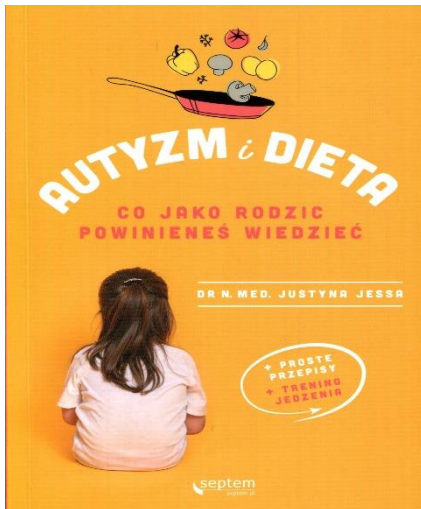

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

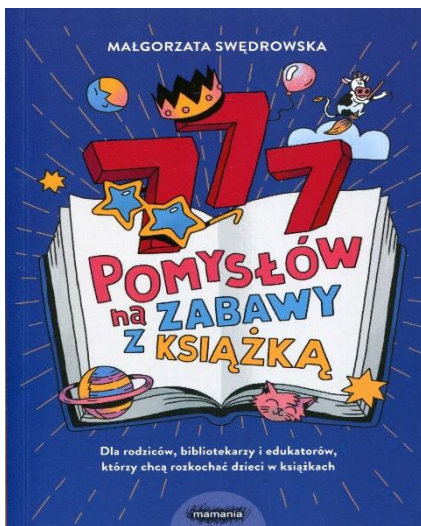
23. Sawiński Julian Piotr : Po co i jak uczyć patriotyzmu w szkole // Wszystko dla Szkoły 2007, nr 10, s. 7-10.
24. Sobieszczyk Maria : „Biel i czerwień”, czyli o kształtowaniu postaw patriotycznych w edukacji wczesnoszkolnej (na przykładzie wybranych pakietów edukacyjnych) // Nowa Szkoła 2014, nr 4, s. 39-44.
25. Stawiak- Ososińska Małgorzata : Istota i znaczenie wychowania patriotycznego w zintegrowanej Europie // Nauczanie Początkowe 2007/2008, nr 1, s. 72 – 78.
26. Stróżyńska Bożena, Stróżyński Klemens : Droga do wolności: (scenariusz widowiska) // Nowa Szkoła 2006, nr 8, s.6-13.
27. Sytnik - Czetwertyński Janusz : Nauczyciel - patriota i wychowawca // Nauczanie Początkowe 2007/2008 nr 1, s. 101- 103.
28. Święty Urszula : Mój dom - nasz kraj // Wychowanie w Przedszkolu 2006, nr 10, s. 26-28.
29. Tadra Jolanta : Jesteśmy dumni z naszej Ojczyzny: scenariusz zajęć dziennych dla klasy III // Nauczanie Początkowe 2007/2008, nr 1, s. 87-97.
30. Tomczyk-Mroczek Wiesława : Szkolna poetyka patriotyzmu // Wszystko dla Szkoły 2009, nr 4, s. 6-8.
31. Tubek Stanisław : Różne oblicza patriotyzmu // Edukacja i Dialog 2002, nr 2, s. 55-60.
32. Wiercińska-Banaszczyk Ewa, Janicki Piotr : Jak kształtować patriotyzm? // Dyrektor Szkoły 2008, nr 6, s. 24-25.
33. Wojtek Dominika : Edukacja poza szkolną ławką // Życie Szkoły 2014, nr 5, s. 14-16.
34. Zamojska-Reszke Renata : Czy patriotyzmu można nauczyć // Życie Szkoły 2007, nr 5, s. 44-45.
35. Ziółowicz Katarzyna : Edukacja regionalna jako element edukacji patriotycznej // Nauczanie Początkowe 2007/2008, nr 1, s. 42-51.

WARTO PRZECZYTAĆ

Bożena Lewandowska
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie

Autyzm i dieta : co jako rodzic powinien wiedzieć / Justyna Jessa. Gliwice : Septem, 2021

777 pomysłów na zabawy z książką : dla rodziców, bibliotekarzy i edukatorów, którzy chcą rozkochać dzieci w książkach /Małgorzata Swędrowska. Warszawa : Mamania - Grupa Wydawnicza Relacja, 2021

Genetycznie uwarunkowane zaburzenia rozwoju u dzieci /redakcja naukowa prof. dr hab. n. med. Robert Śmigiel, dr hab. n. med. Krzysztof Szczaluba. Warszawa : PZWL, 2021

WARTO PRZECZYTAĆ

Agnieszka Lasota
Dominika Jońca SM

Emocje Komunikacja Akceptacja

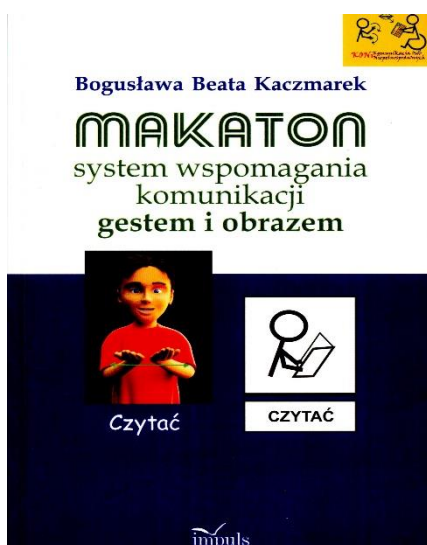
Program profilaktyczno-terapeutyczny
dla dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym

Emocje komunikacja akceptacja : program profilaktyczno-terapeutyczny dla dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym : plecak szczęśliwego ucznia / Agnieszka Lasota, Dominika Jońca SM. Warszawa : Difin, 2021

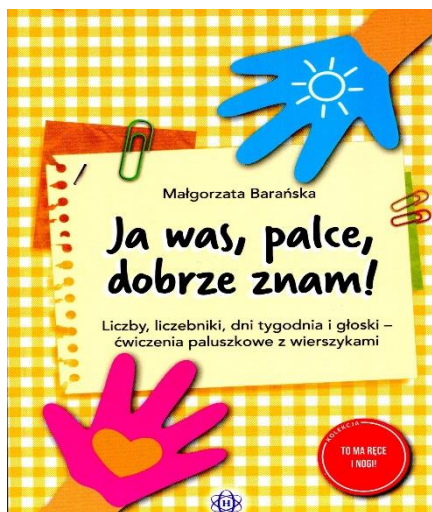

Ćwiczenia wprowadzające i utrwalające głoski Ś, Ź, Ć, DŹ / Magdalena Maniecka. Gdańsk : Wydawnictwo Harmonia, 2021

Makaton - system wspomagania komunikacji gestem i obrazem / Bogusława Beata Kaczmarek. Kraków : Impuls, 2021

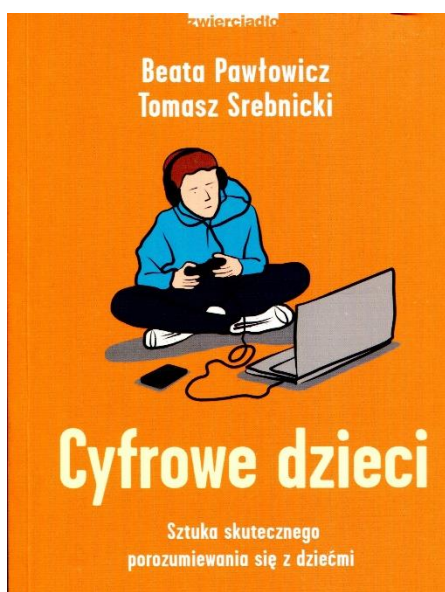
WARTO PRZECZYTAĆ

Ja was, palce, dobrze znam : liczby, liczebniki, dni tygodnia i głoski - ćwiczenia paluszkowe z wierszykami / Małgorzata Barańska. Gdańsk : Wydawnictwo Harmonia, 2020

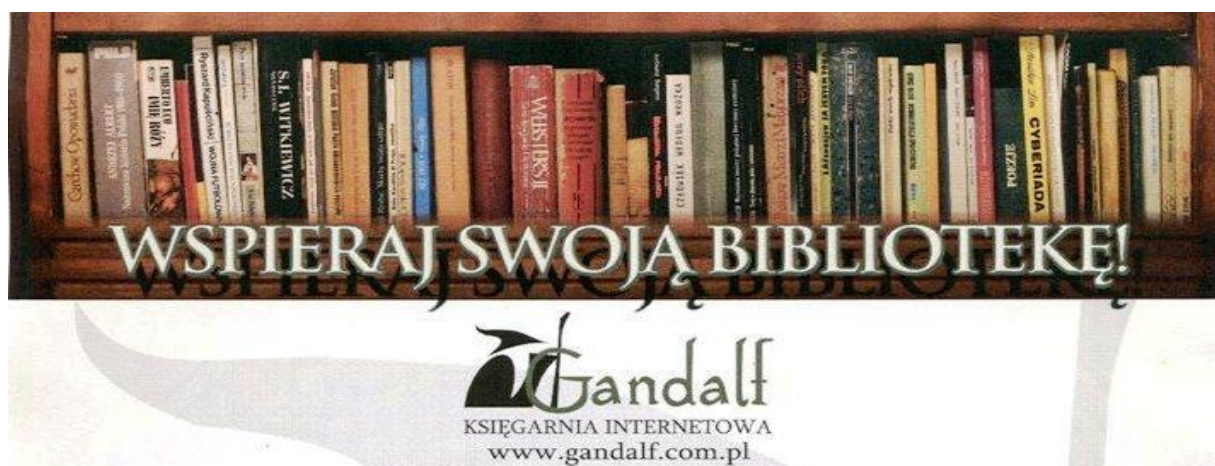
Jak rozpoznać i pokonać uzależnienie od smartfona : praktyczne wskazówki i ćwiczenia / Hilda Burke. Warszawa : Zwierciadło, 2021

Cyfrowe dzieci / Beata Pawłowicz, Tomasz Srebnicki. Warszawa : Zwierciadło, 2021

WSPIERAJ SWOJĄ BIBLIOTEKĘ

Bibliotekarzy zachęcamy do przyłączenia się do akcji a czytelników i sympatyków naszej biblioteki informujemy, że **KAŻDY MOŻE WSPOMÓC NASZĄ BIBLIOTEKĘ** i przez to mieć wpływ na atrakcyjność księgozbioru. Wszystkim robiącym zakupy książek w księgarniach internetowych polecamy księgarnię Gandalf, która w rankingu sklepów internetowych tygodnika „Wprost” i portalu Money.pl jest wśród liderów nieprzerwanie od kilku lat.

Nasz kod to: **jasny**

WEJDŹ NA WWW.GANDALF.COM.PL,
ZRÓB ZAKUPY, PODAJ W ODPOWIEDNIM POLU TEN KOD

ZAPEŁNIJ REGAŁY NOWYMI KSIĄŻKAMI, PRZEKAZUJĄC
SWOJE PUNKTY BIBLIOTECE.
KAŻDE ZREALIZOWANE ZAMÓWIENIE TO PUNKTY DLA
TWOJEJ BIBLIOTEKI, KTÓRE WYMIENI NA KSIĄŻKI.

NIE ZWLEKAJ. WEJDŹ NA WWW.GANDALF.COM.PL.
WESPRZYJ SWOJĄ BIBLIOTEKĘ JUŻ DZIŚ.
KAŻDA ZŁOTÓWKA MA ZNACZENIE!

KSIĘGARNIA INTERNETOWA GANDALF TO SZEROKI WYBÓR PODRĘCZNIKÓW,
POMOCY NAUKOWYCH, SŁOWNIKÓW, BELETRYSTYKI, KSIĄŻEK AUDIO ORAZ
MULTIMEDIÓW. KAŻDY ZNAJDZIE COŚ DLA SIEBIE.
ODWIEDŹ NASZĄ STRONĘ I PRZEKONAJ SIĘ SAM.

NOTY O AUTORACH

Monika Biedrzycka-Gładka – absolwentka Wydziału Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych w Warszawie oraz Wydziału Psychologii Społecznej SWPS w Warszawie. Pracuje jako koordynator ds. instruktażu dla bibliotekarzy w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie a także psycholog w Społecznej Szkole Podstawowej STO w Ciechanowie.

Ewa Bochynek – kierownik Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej we Wrocławiu. Filia w Wałbrzychu.

Grażyna Brzezińska – dyrektor Biblioteki Pedagogicznej w Ciechanowie. Absolwentka Wydziału Bibliotekoznawstwa Informacji Naukowej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, studiów podyplomowych z zakresu zarządzania oświatą i marketingu oraz studiów podyplomowych z zakresu bibliotek naukowych.

Renata Grabowska – nauczyciel bibliotekarz w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie. Filia w Płońsku- kierownik placówki, biblioterapeuta.

Anna Grudziecka – mgr oligofrenopedagogiki, nauczyciel-wychowawca Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Mławie.

Ewa Katzler – nauczyciel germanista w Szkole Podstawowej im. gen. J. Ziętki w Wieszowie.

Agnieszka Kołodziejka – nauczyciel bibliotekarz, pracownik Wydziału Informacyjno – Bibliograficznego w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie. Absolwentka Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Bożena Lewandowska – nauczyciel bibliotekarz, pracownik Wydziału Gromadzenia i Opracowania Zbiorów w Bibliotece Pedagogicznej Ciechanowie. Autorka i prowadząca kursy na platformie zdalnego nauczania Moodle BP w Ciechanowie.

Mirosława Ostrowska – pracownik Wydziału Gromadzenia i Opracowania Zbiorów w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie, bibliotekarz systemowy.

Bogumiła Pawłowska – nauczyciel bibliotekarz w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie. Filia w Mławie.

Sylwia Pyrtek – nauczyciel bibliotekarz w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. Józefa Lompy w Katowicach, Filia w Mysłowicach.

NOTY O AUTORACH

Izabela Stefańska – nauczyciel bibliotekarz w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Sosnowcu.

Edyta Stępień – nauczyciel anglista w Szkole Podstawowej im. gen. J. Ziętka w Wieszowie.

Elwira Stolpa – dyplomowany nauczyciel bibliotekarz, pracownik Biblioteki Pedagogicznej w Ciechanowie Filia w Płońsku.

Kinga Szczęśliwa – absolwentka Filologii Polskiej i Terapii Pedagogicznej z Oligofrenopedagogiką, które ukończyła na Uniwersytecie Opolskim w 2013 roku. Pasjonatka edukacji zdalnej i nowoczesnych technologii. Twórcą, projektantką i administratorką platformy oraz założycielką Akademii Edukacji Zdalnej. Autorką książki "Jak uczyć wizualnie". Autorka projektu "Uczę medialnie". Od 2017 roku interesuje się e-learningiem i nowoczesnymi technologiami. W ramach projektu pomaga nauczycielom, edukatorom, lektorom korepetytorom, skutecznie i atrakcyjnie przekazywać wiedzę przy wykorzystaniu innowacyjnych technologicznych rozwiązań edukacyjnych. Projektuje autorskie kursy i szkolenia z wykorzystania nowoczesnych technologii w edukacji zdalnej. Strona autorki: <https://uczemedialnie.pl/>

Anna Wesołowska – nauczyciel bibliotekarz w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie. Filia w Mławie.

Zofia Wolska-Olewnik – nauczyciel logopeda w Szkole Podstawowej im. Władysława Jagiełły w Czerwińsku nad Wisłą.